

بانک ملی ایران
اداره تحقیقات و برنامه ریزی

طرح تفصیلی

تأمین مالی امانی

Bail Financial Sharing

(BFS)

زیر سیستم بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین

(PLS)

دکتر بیژن بیدآباد

ویرایش اول

۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبِشْرٍ شَتَعِينَ

پیشگفتار

بانک ملی ایران به عنوان بزرگترین بانک کشور در ایفای نقش اساسی خود در تجهیز و تخصیص منابع در جهت سلامت و رشد اقتصادی کشور، اقدام به طرح ابداعات مالی جدیدی در زمینه بانکداری مشارکت در سود و زیان نمود که از آن جمله می‌توان به طرح حاضر یعنی تأمین مالی امانی (BFS) اشاره کرد. در شرایطی که قیمت‌ها در اقتصاد بی‌ثباتند، تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان هر دو در معرض ریسک تغییرات قیمت قرار می‌گیرند. لذا برای هر دو گروه لازم است تا شیوه‌ای برای پوشش خود از مخاطرات قیمت مواد اولیه و کالاهای مصرفی بکار بندند. تأمین مالی امانی (BFS) در این راستا زمینه را برای پوشش سپرده‌گذاران و خریداران مواد اولیه و واسطه‌ای و مصرفی و مشارکت آنها در فعالیت‌های اقتصادی و طرح‌های سرمایه‌گذاری در زمینه‌های متنوع فراهم می‌آورد.

استقرار واقعی نظام بانکداری بدون ربا می‌تواند بسیاری از معضلات اقتصادی و مالی مهم در سطح جهان را مرتفع نماید که در این باره نظرات اقتصادی بسیار زیادی مطرح گردیده و در این راستا بانک ملی نیز تلاش نمود تا با تدوین شیوه‌های صحیح و اجرائی بانکداری اسلامی قدمی در جهت توسعه نظام بانکداری اسلامی بردارد که به نوبه خود در سطح جهان بدیع می‌باشد.

طرح تأمین مالی امانی (BFS) به عنوان زیرمجموعه‌ای از طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) می‌باشد و در این ارتباط دستورالعمها و تشکیلات و سازمان و رویه‌های گردش کار و سازوکارهای الکترونیک و قراردادهای مربوطه، مشابهت بسیار زیادی با مفاد مطرح شده در طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین دارند و لذا بسیاری از موارد لازم که در این طرح به آنها اشاره

شده است را می‌توان در گزارشات تفصیلی طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین^۱ PLS یافت که در اداره تحقیقات، برنامه‌ریزی و مدیریت ریسک بانک ملی ایران موجود است.

جناب آقای دکتر بیژن بیدآباد مشاور بانک ملی ایران طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) و زیرسیستم‌های آن را طراحی، تدوین و راهبری کردند، تأمین مالی امانی (BFS) را نیز طراحی و به این سیستم الحاق نمودند. بدینوسیله بانک ملی ایران از زحمات بی‌شائبه ایشان که طی چند سال از تلاش و دانش و تجربه خود بانک ملی را مرهون خود ساختند قدردانی و سپاسگزاری می‌نماید. همچنین از کلیه همکاران خود در ادارات تحقیقات و برنامه‌ریزی، حقوقی و دعاوی، سازمان و روش‌ها، آموزش و سایر ادارات اعتباری بانک ملی ایران که در انجام این طرح همکاری نمودند قدردانی می‌نماید. امید است بانکداری راستین بانک ملی ایران راه این سنت حسنه اسلامی را در سایر بانک‌های داخلی و همچنین بانک‌های خارجی بگشاید و موجبات توسعه و اثربخشی بیشتری را در زمینه بانکداری اسلامی در سراسر گیتی فراهم آورد.

مسعود صفرزاده نساجی

رئیس اداره تحقیقات، برنامه‌ریزی و مدیریت ریسک

بانک ملی ایران

---

^۱ - منابع بانکداری راستین در انتهای این مجلد ذکر شده‌اند.

خلاصه

در ادامه تلاش‌های مداوم در جهت تدوین بانکداری اسلامی در بانک ملی ایران که منجر به برداشتن گام‌های اصولی و قابل توجهی برای اجرایی نمودن مشارکت راستین در سود و زیان شد، طرح حاضر یعنی طرح «تأمین مالی امانی (BFS)» از زیرسیستم‌های «بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)» ارائه می‌گردد.

در طرح «تأمین مالی امانی (BFS)» همانند زیرسیستم‌های دیگر بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین، بانک می‌تواند دولتی یا خصوصی باشد. بانک به عنوان واسطه و جوه با دریافت حق‌العمل و در مقام وکیل یا عامل سپرده‌گذار، کارمزد دریافت نموده و در عوض ضمن ارائه خدمات مدیریت سرمایه به سپرده‌گذار زمینه لازم را برای مشارکت منابع وی در فعالیت سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذار فراهم می‌آورد. وقتی نوسانات آتی قیمت انتظار می‌رود، تولیدکنندگان برای خرید مواد اولیه و واسطه‌ای خود و همچنین مصرف‌کنندگان برای خرید کالای مصرفی خود هر دو نیاز به پوشش‌هایی دارند تا ریسک تغییرات قیمت برنامه اجرائی بنگاه یا قدرت حقیقی پول مصرف‌کننده را متأثر نسازد. زیرسیستم تأمین مالی امانی (BFS) در این راستا زمینه را برای پوشش سپرده‌گذاران و خریداران مواد اولیه و واسطه‌ای و مصرفی و مشارکت آنها در فعالیت‌های اقتصادی و طرح‌های سرمایه‌گذاری در زمینه‌های متنوع را فراهم می‌آورد. بدین ترتیب که سپرده‌گذار کالای تولیدی بنگاه را پیش‌خرید می‌نماید و در عوض پرداخت منابع به مجری، مجری متعهد می‌شود تا در سررسید کالای مزبور یا وجه آن را به سپرده‌گذار عودت نماید. واحد امین اداره PLS بانک در این بین از طرف سپرده‌گذار بر تعهدات مجری در طول دوره قرارداد نظارت

می نماید و در اجرای وظیفه واسطه‌گری مالی خود حق‌العمل دریافت می نماید.

تأمین مالی امانی BFS کاربرد زیادی در تأمین سرمایه در گردش بنگاه‌هایی دارد که نیاز به منابع برای تأمین مالی سرمایه در گردش و یا خرید کالا برای فروش دارند. تأمین مالی امانی BFS همچنین می تواند برای آن دسته از صاحبان دارائی مفید باشد که می‌خواهند منابع خود را بجای اینکه به صورت پول نقد نگه دارند برای مدتی تبدیل به کالا نمایند ولی مایل نیستند کالا را تحویل گرفته یا در انبار خود نگهداری نمایند بلکه می‌خواهند از این طریق قدرت حقیقی پول خود را حفظ کنند. این طرح در زمان حرکات شدید قیمت و بحران‌های مالی و سیاسی که بازارهای سرمایه متموج می‌شوند می‌تواند اقتصاد را به تثبیت سوق دهد. زیرا در زمان تغییرات شدید قیمت یا انتظارات تغییرات قیمتی بازدهی منابع در بازارهای مختلف سرمایه شروع به تغییر می‌کنند و صاحبان منابع مالی منابع خود را از یک بازار به بازار دیگر منتقل تا قدرت حقیقی منابع خود را حفظ یا بازدهی بیشتری را بدست آورند. این عمل خود باعث بی‌ثباتی بیشتر بازارها می‌گردد.

بانک در قالب عقد جعاله با سپرده‌گذار و عقد جعاله یا عقد بیع سلف با مجری، قراردادهایی بین سپرده‌گذار، مجری و بانک منعقد، تا بر اساس نظر سپرده‌گذاران در طرح مورد نظر ایشان، شرایط مشارکت آنها را در طرح مجری با مجری فراهم آورد. واحد امین بانک امور نظارتی فرآیند «تأمین مالی امانی (BFS)» را به نمایندگی از طرف بانک در خصوص حسن اجرای طرح به عهده دارد.

در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS ابزارها و ابداعات مالی بدیعی نظیر گواهی‌های راستین استفاده می‌شود و بانک با صدور و ارائه این نوع گواهی‌ها و ایجاد بازار ثانویه معاملات گواهی راستین در فعال نمودن و افزایش کارایی بازارهای پولی و مالی حرکت و تحولات

مهمی ایجاد خواهد کرد. با استفاده از زیربنای طرح مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، طرح «تأمین مالی امانی (BFS)» قابل اجرا بوده و با صدور گواهی امانت شرایط جدید مشارکت سپرده‌گذاران را برای طرح‌های اقتصادی فراهم می‌آورد.

گواهی امانت برگه بی‌نامی است که به قیمت اسمی مشخص و برای مدت معین توسط شعبه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین منتشر می‌شود. دارنده این گواهی در سررسید کالا یا قیمت آن را به قیمت روز بازار در سررسید از مجری که طرف متعهد گواهی است از وی دریافت می‌دارد.

گواهی امانت همانند سایر گواهی‌های راستین به عنوان یک دارایی قابل خرید و فروش در سایت اینترنتی بانک به صورت دیجیتالی صادر می‌گردد. دارندگان این گواهی‌ها می‌توانند از طریق شبکه‌های ارتباطی اینترنت و یا گیشه اینترنتی بانک اقدام به خرید و فروش این برگه‌ها نموده و لذا این گواهی‌ها قابلیت خرید و فروش بین‌المللی می‌یابد.

مجری با مراجعه به شعب مشارکت در سود و زیان راستین پیشنهاد تأمین مالی امانی خود را به بانک ارائه می‌نماید. بانک ضمن اطلاع رسانی به مجری در خصوص شرایط و مقررات مشارکت از طریق پورتال اطلاع رسانی بازار گواهی راستین یا باجه اطلاع رسانی و خدمات PLS در شعبه مشارکت در سود و زیان راستین، وجه مربوط به ارائه پیشنهاد (مطابق دستورالعمل مربوطه) را از مجری دریافت و اطلاعات مربوط به طرح پیشنهادی شامل طرحنامه که متضمن توجیه اقتصادی، فنی و مالی طرح و سایر اطلاعات مربوط به مجری می‌باشد از مجری اخذ می‌گردد.

واحد ارزیابی بر اساس سوابق مجری (در صورت وجود) و نیز بر اساس دستورالعمل‌های مربوطه

اقدام به ارزیابی مجری نموده و در صورت احراز توانایی فنی و اهلیت مجری گزارش مربوطه را به اداره PLS ارسال می‌نماید. در صورت مثبت بودن ارزیابی اولیه طرح، بر اساس دستورالعمل‌های مربوطه بررسی تفصیلی طرح آغاز و نوع و میزان وثایق یا تضمینات مربوطه را تعیین نموده و مراتب را به اطلاع مجری می‌رساند. کلیه مدارک و مستندات طبق دستورالعمل مربوطه شامل شرح موضوع مشارکت، بودجه‌بندی، برنامه زمانبندی، منابع مورد نیاز و نحوه مصرف منابع، نحوه اجرای طرح، فازبندی، نحوه کنترل کیفیت، نحوه گزارش دهی و چگونگی اتمام و تحویل طرح می‌بایست توسط مجری به واحد ارزیابی تحویل گردد. پس از انعقاد قرارداد منابع درخواستی و مصوب طرح در سایت بانک به سپرده‌گذاران معرفی می‌شود و پس از تجهیز منابع در قالب قرارداد در اختیار مجری قرار خواهد گرفت. سپرده‌گذار از طریق مراجعه به پورتال اطلاع رسانی سامانه اینترنتی بازار گواهی راستین یا پس از مراجعه به یکی از شعب مجری مشارکت در سود و زیان راستین و مشاوره با کارشناس مربوطه در باجه اطلاع رسانی و ارائه خدمات PLS با انواع محصولات مشارکت، شرایط و مقررات سپرده‌گذاری و انصراف آشنایی کامل پیدا نموده و طرح مورد نظر خود را انتخاب می‌نماید. پس از انعقاد قرارداد و ثبت آن، سیستم به صورت خودکار اقدام به صدور گواهی امانت می‌نماید.

گزارشهای نظارت بر اجرای طرح و کیفیت کار مجری می‌بایست در مقاطع زمانی از پیش تعیین شده در اختیار واحد حسابداری / ممیزی بانک قرار گیرد. گزارشهای واحد امین ملاک کلیه عملیات مجری قرار خواهد گرفت. در سررسید طبق دستورالعمل‌ها و فرمول‌های مربوطه کالای موضوع قرارداد یا قیمت آن براساس تصمیم آخرین دارنده گواهی امانت توسط مجری از طریق و با نظارت بانک مشخص و به سپرده‌گذار پرداخت خواهد شد. در صورت وجود گزارش یا صورتمجلس توقف توسط واحد امین، میزان تاخیر و ضرر ناشی از تاخیر طبق دستورالعمل مربوطه تعیین و محاسبه می‌گردد.

کلیه عملیات بر اساس دستورالعملهای تدوین شده در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین انجام خواهد شد. ساختار و تشکیلات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS نیز برای زیرسیستم «تأمین مالی امانی (BFS)» مورد استفاده قرار می‌گیرد.

امید است این تلاش بتواند منشاء خدمات مفیدی برای عموم استفاده‌کنندگان آن در ایران و در دیگر کشورها در جهت حذف ربا از عملیات بانکی بشود.

بیژن بیدآباد

تیر ۱۳۹۱

فهرست مطالب

۳	پیشگفتار.....
۵	خلاصه.....
۱۱	بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS.....
۱۴	مفاهیم کلیدی.....
۲۱	بیع سلف و بیع سلم.....
۲۶	جعاله.....
۲۹	تأمین مالی امانی (BFS).....
۳۳	فرآیند تحویل کالا در مشارکت مالی امانی.....
۳۴	فرآیند فروش کالا و پرداخت منابع در مشارکت مالی امانی.....
۳۶	ابزار مشتقه متعارف در بازارهای مالی جهان.....
۴۵	گواهی امانت در تأمین مالی امانی (BFS).....
۴۸	کلیات اجرائی صدور گواهی امانت.....
۵۱	زیرسیستم تأمین مالی امانی (BFS).....
۵۱	عملیات مجری.....
۵۲	عملیات سپرده گذار.....
۵۴	ارزیابی طرح.....
۵۶	محاسبات و حسابداری.....
۵۷	کنترل و نظارت.....
۶۰	دستورالعمل تأمین مالی امانی (BFS).....
۶۱	مراحل تأمین مالی امانی (BFS).....
۷۳	منابع بانکداری راستین.....

بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS

به منظور افزایش مشارکت اقتصادی شبکه بانکی در فعالیتهای اقتصادی و قابلیت مشارکت اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولت و بخش خصوصی، در این فعالیتها و نیز افزایش کارایی واسطه‌گری مالی و تجهیز و تخصیص بهینه منابع مالی، بانک ملی با انجام مطالعات و بررسی‌های بسیار در این زمینه، ضرورت اجرائی شدن معاملات بر مبنای مشارکت واقعی سپرده‌گذار در سود و زیان طرحها را از اولویت فعالیتهای بانکی دانسته و بر این اساس ضمن مشخص نمودن جایگاه و وظایف بانک، سپرده‌گذار و مجری در طرح مربوطه، نسبت به معرفی محصولات و خدمات مورد نظر و دستورالعملهای مربوطه اقدام نمود که توضیحات لازم به تفصیل در گزارشات تفصیلی طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) و زیرسیستم‌های آن^۲ ارائه شده است. لکن اینجا به اجمال می‌توان گفت، در این طرح، نرخ بازدهی حاصل از سرمایه‌گذاری منابع پولی سپرده‌گذاران متغیر و بر اساس وضعیت بازدهی طرح محاسبه و با توجه به رویکرد جدید نظام بانکداری اسلامی بر مبنای حذف سود ثابت و جایگزینی آن با سود متغیر بر مبنای بازدهی بخش حقیقی اقتصاد، حرکت به سمت عقود مشارکتی، و یا سود با توافق طرفین معامله (در موارد معین و با شرایط مشخص) تعیین گردد. و لذا حرکت منابع پولی به سمت معاملات انتفاعی پربازده امری اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. این امر سود و بازدهی حاصل از معاملات را افزایش خواهد داد. در این رابطه بانک در اجرای وظیفه واسطه‌گری مالی خود منافع حاصل از

---

^۲ نگاه کنید به منابع بانکداری راستین در انتهای همین مجلد

سرمایه‌گذاری را پس از کسر حق‌العمل‌کاری در قالب عاملیت به صاحبان منابع پولی یعنی سپرده‌گذاران انتقال می‌دهد. بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین خود جزئی از بانکداری راستین است که پیشنویس لایحه قانونی و آئین‌نامه اجرائی آن در دست تدوین است.

طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین براساس سه نوع محصول یا خدمت بانکی (محصول مشارکت در طرح خاص، مشارکت در بسته‌ای از چند طرح، مشارکت در سود و زیان شعبه مجری طرح مشارکت در سود و زیان) طراحی گردیده است. بانک براساس عقد جعاله، با سپرده‌گذار قراردادی تنظیم تا بر اساس نظر سپرده‌گذاران در یکی از سه محصول اشاره شده زمینه مشارکت آنها را در سود و یا زیان فعالیت مجری فراهم آورد و در طرف دیگر براساس عقود مختلف نظیر مشارکت مدنی و جعاله و مضاربه و مقاسطه و اجاره و مزارعه و مساقات و سلف با مجری یا مجریان وارد معامله خواهد شد و از این طریق به عنوان نهادی که با اخذ حق الجعاله یا حق‌العمل شرایط تجهیز منابع سپرده‌ای و تخصیص آنها به سرمایه‌گذاری را بین سپرده‌گذار (که در این حالت تأمین‌کننده منابع مالی سرمایه‌گذاری است) و مجری (که عملیات اجرایی سرمایه‌گذاری را بعهده دارد) فراهم آورده و سود و یا زیان حاصل از سرمایه‌گذاری را در چارچوب توافقات منضبط و مصرح در قرارداد به تأمین‌کننده منابع یعنی سپرده‌گذار منتقل می‌نماید. بر این اساس بانک عامل بر اساس عقود مشارکتی می‌تواند سپرده‌های سرمایه‌گذاری را بصورت مشاع و یا بر اساس تشخیص سپرده‌گذار (در محصولات خاص اول یا دوم) و یا تشخیص خود (در محصول نوع سوم) در طرح و یا طرح‌های مورد نظر سرمایه‌گذاری نموده و بازدهی حاصل از سرمایه‌گذاری را پس از کسر درآمد بانک به عنوان کارمزد یا به عنوان سهمی از سود یا زیان طرح بین سپرده‌گذاران تقسیم نمایند.

در بانکداری اسلامی صرف نظر از اینکه بانک دولتی و یا خصوصی باشد اساس محاسبه نرخ‌های بهره بانکی، نرخ بازدهی بخش حقیقی اقتصاد می‌باشد و از سوی دیگر نمو هر مال به خود مال منتقل می‌شود نتیجتاً اجرای این امر موجب شفافیت بیشتر فعالیتها و افزایش کارائی عملیات بانکی گردیده و بانکها نیز به عنوان واسطه وجوه با دریافت حق العمل و در مقام عامل کارمزد دریافت نموده و تمامی بازدهی ناشی از امور سرمایه‌گذاری چه به صورت سود و یا زیان به صاحبان منابع پولی یعنی سپرده‌گذار منتقل می‌شود. با توجه به مراتب فوق با حذف سود ثابت و جایگزینی سودی مرتبط با نرخ بازدهی سرمایه‌گذاری و حرکت به سمت عقود مشارکتی، سود و زیان واقعی بر اساس ضوابط مربوطه و توافق طرفین معامله در چارچوب دستورالعملهای مرتبط قابل تقسیم خواهد بود.

این شیوه بانکداری دارای تشکیلات و سازمان خاصی خواهد بود، تا بانک بتواند بنحو احسن به وظایف خود عمل نماید و در این رابطه ساختارهای سازمانی و گردش کار براساس دستورالعملهای تدوین شده مشخص گردیده‌اند. در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS ابزارها و ابداعات مالی بدیعی نظیر گواهی‌های راستین استفاده می‌شود و بانک با صدور و ارائه این نوع گواهی‌ها و ایجاد بازار ثانویه معاملات گواهی راستین، در فعال نمودن و افزایش کارایی بازارهای پولی و مالی حرکت و تحولات مهمی ایجاد و شرایط جدید مشارکت سپرده‌گذاران را برای تأمین مالی فعالیت‌های اقتصادی فراهم می‌آورد و در فعال نمودن و افزایش کارایی بازارهای پولی و مالی حرکت اساسی ایجاد و زمینه تحولات بین‌المللی مهمی را در زمینه جلب منابع از سرتاسر جهان بوجود خواهد آورد.

مفاهیم کلیدی

مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)^۳: مشارکت سپرده‌گذاران در سود و زیان طرحها سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های اقتصادی بر مبنای نرخ بازدهی حقیقی طرح و به منظور پیاده‌سازی بانکداری بدون ربا مبتنی بر اصول اخلاق اسلامی.

بانک در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS: واحدی است که به نمایندگی از طرف سپرده‌گذار منابع سپرده‌ایی سپرده‌گذار را به متقاضیان منابع اعتباری تخصیص می‌دهد و طبق قراردادهای مشخص سود یا زیان حاصله، بین سپرده‌گذار و بانک و مجری تقسیم می‌شود. قراردادهای تنظیمی بانک با هر کدام از طرفین می‌تواند بر مبنای کارمزد و یا بر مبنای مشارکت در سود یا زیان باشد. بانک در ازای دریافت حق الجعالة اقدام به ارائه خدمات مدیریت سرمایه به سپرده‌گذاران نموده و منابع سپرده‌گذاران را به درخواست ایشان در یکی از دو نوع اول یا دوم محصولات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین، سرمایه‌گذاری می‌نماید و در عوض به سپرده‌گذاران گواهی راستین مربوط به نوع تأمین مالی بکار گرفته شده تسلیم می‌نماید. بانک به عنوان وکیل سپرده‌گذار موظف به حفظ حقوق سپرده‌گذار بوده و در این راستا باید کلیه امکانات تخصصی خود را برای حفظ منافع وی بکار برد. بانک می‌تواند سپرده‌گذاران را از طریق بکارگیری سپرده آنان در محصول نوع سوم طبق نظر آنان، مشارکت آنها را در سود و زیان شعبه یا بانک فراهم آورد.

شعبه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS: اجرای بانکداری مشارکت در سود و

---

³. Profit and Loss Sharing

زیان در شعبی منتخب به نام شعبه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS انجام گرفته که علاوه بر انجام وظایف متعارف بانکداری، از واحدهای جدید نظیر واحد اطلاع‌رسانی و خدمات مشاوره PLS برخوردار بوده تا سپرده‌گذاران و مجریان به نحو مطلوب از فرآیند بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS آگاهی یافته و همچنین دایره صندوق این شعبه علاوه بر وظایف متعارف از بانه‌ای اینترنتی جهت معاملات گواهی‌های راستین برخوردار خواهد بود.

طرح: مجموعه فعالیت‌های اقتصادی مجری است که تحت برنامه منسجم و مشخص، در زمان محدود و با کیفیت، شرایط و هزینه معین به قصد انتفاع برای تأمین مالی در قالب بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین به بانک ارائه می‌شود.

مجری: شخصی است حقیقی یا حقوقی که طرح‌نامه اقتصادی خود را به منظور تأمین تمام یا بخشی از منابع مالی مورد نیاز طرح در قالب بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین به بانک معرفی می‌کند و پس از اقدام بانک در جهت مشارکت وی با سپرده‌گذار مراحل اجرای طرح را تا پایان عملیاتی می‌سازد. مجری علاوه بر اهلیت قانونی، مالی، فنی و اجرایی باید از سایر امکانات و تواناییهای لازم برای مشارکت و اجرای طرح برخوردار باشد.

سپرده‌گذار: شخصی حقیقی یا حقوقی دارای مقدار معینی نقدینگی (وجه نقد) متقاضی مشارکت مالی در محصولات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین که از طریق مراجعه به بانک (اعم از فیزیکی یا مجازی و در فضای اینترنت) نسبت به خرید گواهی راستین یکی از محصولات سه‌گانه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین اقدام می‌کند. سپرده‌گذار می‌تواند پیش از سپرده‌گذاری، به پورتال اطلاع‌رسانی سامانه اینترنتی بازار گواهی راستین و یا به یکی از شعب بانک مجری مشارکت در سود و زیان راستین مراجعه و با بهره‌گیری از امکانات اطلاع‌رسانی، اطلاعات لازم درباره انواع محصولات و

گواهی‌های راستین، شرایط و مقررات سپرده‌گذاری، انصراف، کیفیت و مشخصات طرح‌های عرضه شده را کسب و سپس اقدام به سرمایه‌گذاری کند.

طرح‌نامه: نوشته‌ای است حاکی از مجموعه اطلاعات لازم و مورد نیاز در خصوص مشخصات طرح پیشنهادی و بیانگر تحلیل‌ها و بررسی و توجیه طرح از جنبه‌های مختلف اقتصادی، فنی و مالی و مانند آن که توسط مجری تهیه و به همراه اطلاعات و مستندات و مجوزهای قانونی لازم برای بررسی و اتخاذ تصمیم به بانک ارائه می‌شود و پس از بررسی و در صورت تصویب نهایی توسط واحد ارزیابی اداره PLS بانک سندی است که مفاد آن در هر صورت به طرفیت مجری قابل استناد است.

محصولات مشارکت در سود و زیان راستین: در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین سپرده‌گذار می‌تواند در محصولات سه‌گانه زیر مبادرت به سپرده‌گذاری و مشارکت کند:

الف- مشارکت در سود و زیان طرح خاص (محصول نوع اول): در این محصول سپرده‌گذار می‌تواند پس از کسب اطلاعات لازم در خصوص طرح یا طرح‌های معرفی شده به بانک و بررسی جوانب امر بنا به صلاحدید خود یکی از طرح‌های موجود، که بانک عملیات ارزیابی اولیه آن را از پیش انجام داده و برای عرضه به سپرده‌گذاران قابل قبول دانسته، انتخاب و براساس ضوابط و مقررات مربوط از طریق خرید گواهی راستین در طرح منتخب، سرمایه‌گذاری نموده و به نسبت قیمت اسمی گواهی خریداری شده و مدت زمان مشارکت طبق مقررات و ضوابط حاکم بر بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین، در طرح مورد نظر مشارکت می‌کند.

ب- مشارکت در سود و زیان بسته طرح‌ها (محصول نوع دوم): در این محصول سپرده‌گذار بجای سرمایه‌گذاری در یک طرح خاص همزمان در چند طرح از طرح‌های عرضه شده که بدلیل خصوصیات و شرایط آنها در قالب مجموعه‌ای از طرح‌ها که توسط بانک دسته‌بندی و به عنوان بسته

یا سبدي از طرح‌ها تعريف شده است از طريق خريد گواهي راستين مربوط، سرمايه‌گذاري و به نسبت قيمت اسمي گواهي خريداري شده و مدت زمان مشاركت وفق مقررات و ضوابط حاكم بر بانكداري مشاركت در سود و زيان راستين، در مجموعه طرح‌هاي منتخب مشاركت مي‌كند.

ج - مشاركت در سود و زيان شعبه/بانك مشاركت در سود و زيان راستين (محصول

نوع سوم): در اين محصول سپرده‌گذار به جاي مشاركت در طرح خاص يا سبد طرح‌ها، با خريد گواهي راستين صادر شده بوسيله بانك، نقدبنگي (سپرده) خود را در اختيار بانك قرار مي‌دهد تا براساس ضوابط و مقررات مربوط در بانكداري مشاركت در سود و زيان راستين در آن قسمت از سود يا زيان شعبه / بانك كه از طريق سرمايه‌گذاري در طرح‌هاي موضوع بانكداري مشاركت در سود و زيان به دست مي‌آيد مشاركت كند. در اين خصوص بانك / شعبه مكلف است در پايان هر سال مالي صورتهاي مالي بانك / شعبه را تهيه و سود و زيان حاصل را براساس مبلغ اسمي گواهي و مدت زمان مشاركت طبق مقررات و ضوابط حاكم بر نحوه تقسيم سود و زيان بين بانك و سپرده‌گذاران تسهيم كند.

سيستم پايه مشاركت در سود و زيان راستين (PLS): اشاره به فرآيند اصلي و قواعد و ضوابط

كلي بانكداري مشاركت در سود و زيان راستين (PLS)⁴ دارد. در اين سيستم بانك به نمايندگي از طرف سپرده‌گذار منابع (سپرده) وي را به درخواست او در يكي از محصولات بانكداري مشاركت در سود و زيان راستين، سرمايه‌گذاري و در عوض به سپرده‌گذار گواهي راستين مربوط به نوع تأمين مالي بكار گرفته شده را تسليم مي‌كند سپس منابع را به مجريان طرح‌هاي سرمايه‌گذاري را با اعمال نظارت كامل

---

⁴ Profit and Loss Sharing (PLS)

تخصیص می‌دهد و طبق ضوابط مشخص سود یا زیان حاصل را بین سپرده‌گذار و معجری تقسیم و از طرفین کارمزد ارائه خدمات مدیریت سرمایه دریافت می‌کند. بانک به عنوان عامل سپرده‌گذار موظف به حفظ حقوق سپرده‌گذار بوده و تمامی امکانات تخصیصی خود را برای حفظ منافع وی بکار می‌برد. در سیستم پایه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) از گواهی مشارکت، در طرح‌های پایانیپذیر و گواهی پذیره، در طرح‌های پایانی‌ناپذیر استفاده می‌شود.

زیرسیستم‌های مشارکت در سود و زیان راستین: اشاره به روش‌های تأمین مالی مشخص با هدف تأمین منابع نیازهای مالی خاص و یا خدمات خاص مالی دارد. زیرسیستم‌های بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین تحت قواعد و ضوابط کلی سیستم پایه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) می‌باشند.

گواهی‌های راستین: نام مجموعه گواهی‌های طراحی شده در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS نظیر گواهی مشارکت، گواهی پذیره، گواهی مضاربه، گواهی مضاربه ادواری، گواهی آتی، گواهی مقاسطه، گواهی مقاسطه اجاره، گواهی مقاسطه مشارکت، گواهی مشارکت رهنی، گواهی مشارکت رهنی ادواری، گواهی مضاربه رهنی، گواهی مضاربه رهنی ادواری، گواهی مزارعه رهنی، گواهی مزارعه رهنی ادواری، گواهی مغارسه رهنی، گواهی مغارسه رهنی ادواری، گواهی مساقات رهنی، گواهی مساقات رهنی ادواری، گواهی استصناع رهنی، گواهی استصناع رهنی ادواری، گواهی اجاره، گواهی تکافل، گواهی قرض، گواهی امانت و سایر گواهی‌هایی خواهد بود که در این سیستم یا زیرسیستم‌های آن طبق ضوابط بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS تعریف و صادر می‌شوند. گواهی‌های راستین با توجه به وجه نظارتی واحد امین بانک بر نحوه عملیات معجری متفاوت از اوراق و با پیشوند گواهی منتشر می‌شوند.

خصوصیات گواهی‌های راستین: بی‌نام بودن، قابل انتقال به غیر، قابلیت خرید و فروش در بازار ثانویه مجازی (بازار معاملات گواهی راستین)، درآمدزا بودن معاملات برای بانک (نیم در هزار از طرفین)، تعیین قیمت برحسب مکانیزم عرضه و تقاضا در بازار معاملات گواهی‌های راستین، تسویه دوره‌ای با آخرین مالک گواهی، امکان خصوصی یا دولتی بودن و حقیقی یا حقوقی بودن مشتریان محصولات، از جمله خصوصیاتی است که این گواهی‌ها دارای آن هستند. تسویه یا تبدیل گواهی‌های راستین زیر نظر واحد امین بانک انجام می‌شود.

واحد ارزیابی: واحدی است در اداره PLS بانک که با بررسی توانائی و اهلیت مجری و طرحنامه، امکان اجرای طرح را می‌سنجد.

واحد امین: واحدی است که امور نظارتی فرآیندهای مشارکت در سود و زیان راستین PLS را به نمایندگی از طرف بانک درخصوص حسن اجرای طرح، کنترل عملیات اجرایی در مقایسه با برنامه‌های اعلام شده، نحوه تخصیص منابع و چگونگی مصرف بهینه آنها،... را با استفاده از شاخصهای کلیدی و رسیدگی به صورتهای مالی و نظارت بر تحویل طرح به عهده دارد.

پوشش‌های مالی: برای کاهش مخاطرات احتمالی مختلف با استفاده از ابزارهای بیمه‌ای سرمایه طرح، وثائق، مسئولیت و مهندسی مجری بسته به نوع روش تأمین مالی بکار گرفته می‌شود.

حکمت: حل و فصل کلیه اختلافات فی‌مابین بانک، سپرده‌گذار و مجری طرح و غیره که رابطه حاکم بر آنان براساس بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS بوده و با رعایت مفاد توافق فی‌مابین و قانون آئین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی قابلیت اجرا یافته و حسب توافق طرفین با

ارجاع ماموریت قضائی به شخص یا اشخاص مرضی الطرفین که با تجویز قانون به حکمیت (داوری)

می باشد، مشروعیت می یابد.

بیع سلف و بیع سلم

سلم در لغت به معنای پیش‌پرداخت، قبول کردن و اطاعت کردن آمده است.^۵ بیع سلم مترادف بیع سلف^۶ و آن بیعی است که در آن بها یا ثمن معامله نقداً و در هنگام انعقاد بیع پرداخت می‌شود ولی مبیع مؤجل و کلی فی‌الذمه است. به عبارت دیگر بیع سلف یا بیع سلم پیش‌خرید یا پیش‌فروش است^۷ که اگر از وجه خریدار به موضوع بیع نگاه شود پیش‌خرید و اگر از وجه فروشنده به آن نظر شود پیش‌فروش تلقی می‌شود.^۸ در بیع سلم انتقال مالکیت مبیع در زمان تسلیم آن صورت می‌گیرد نه در زمان انعقاد بیع. در بیع سلف یا سلم برخلاف بیع نسبه، کالا، مدت‌دار است لیکن بهای آن نقدی پرداخت می‌گردد. به عبارتی این بیع معامله کالای مدت‌دار به بهای نقد تعریف می‌شود.

فقها این بیع را جایز می‌دانند. آنچه به سلف فروخته می‌شود بهای آن یا کالا است یا پول. فروختن کالای سلف در ازای پول به اتفاق همه فقها جایز است. عکس آن، یعنی فروختن پول سلفی در ازای کالا همان بیع نسبه است. آنچه که شبهه دارد فروختن کالای سلفی در برابر کالای نقدی وقتی که هر دو از

---

^۵ انصاری، مسعود و محمدعلی طاهری، دانشنامه حقوق خصوصی، تهران، انتشارات محراب فکر، ۱۳۸۴، چاپ اول، جلد ۲، ص ۱۰۹۱.

^۶ جعفری لنگرودی، محمدجعفر؛ مبسوط در ترمینولوژی حقوق، تهران، کتابخانه گنج دانش، ۱۳۷۸، چاپ اول، جلد ۲، ص ۹۷۸.

^۷ طاهری، حبیب‌الله؛ حقوق مدنی ۶ و ۷، قم، دفتر انتشارات اسلامی، جلد ۴، ص ۴۲.

^۸ کاتوزیان، ناصر؛ عقود معین، تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۸۷، چاپ دهم، جلد ۱، ص ۱۷۴.

یک جنس می‌باشند است. همینطور فروختن پول سلفی در ازای پول نقد جایز نیست زیرا اگر ارزش هر دو در زمان‌های انعقاد عقد و تحویل یکی باشند دیگر این عقد بیع نیست بلکه قرض است و اگر این دو ارزش متفاوت باشند شبهه تنزیل و ربا دارد.

طرفین معامله یعنی مسلم‌الیه (بایع) و مسلم (خریدار) و توافق (ایجاب و قبول) طرفین و مورد معامله (مسلم‌فیه) که باید کلی فی‌الذمه^۹ باشد و نه عین معین سه رکن اصلی بیع سلم هستند. عین، جنس، نوع، وصف، مقدار، میزان، ثمن، اجل و مکان و امکان تحویل مسلم‌فیه در بیع سلم باید معین باشند.^{۱۰} علاوه بر این مسلم‌فیه نباید بگونه‌ای باشد که موجب ربا گردد. یعنی اگر جنس مبیع و ثمن یکسان و میزان آن متفاوت باشد متضمن ربا خواهد بود. از طرفی در بیع سلم، ثمن ممکن است عین خارجی یا مال کلی باشد.^{۱۱} در صورتی که تنها بخشی از ثمن پرداخت شود بیع سلم فقط نسبت به همان بخش صحیح است. در صورتی که فروشنده در تسلیم مبیع تأخیر نماید، خریدار اختیار فسخ بیع را تحت عنوان خیار تعذر تسلیم دارد.

چنانچه ثمن در بیع سلم، طلبی باشد که خریدار، پیش از عقد بیع از فروشنده طلب داشته است؛ بیع سلم صحیح می‌باشد و به محض انعقاد بیع، دین فروشنده ساقط می‌شود. لذا پرداخت ثمن به صورت

---

^۹ ماده ۳۵۱ قانون مدنی، کلی فی‌الذمه مالی است که صادق بر افراد عدیده باشد مثل گندم و جو که هر یک دارای مصادیق بسیاری در خارج هستند.

^{۱۰} جعفری لنگرودی، محمدجعفر؛ فرهنگ عناصرشناسی، تهران، کتابخانه گنج دانش، ۱۳۸۲، چاپ اول، ص ۳۶۷.

^{۱۱} امامی، حسن؛ حقوق مدنی، کتابفروشی اسلامیة، ۱۳۴۰، چاپ سوم، جلد اول، ص ۴۵۵.

اعتباری نیز می‌تواند صحیح باشد و خریدار می‌تواند طلبی که از بدهکار دارد را به عنوان ثمن معامله قرار دهد. در قانون مدنی به لزوم دادن ثمن هنگام انعقاد بیع اشاره نشده و لذا پرداخت ثمن هنگام عقد شرط صحت این بیع نیست. قانون مدنی^{۱۲} به طرفین اجازه می‌دهد که برای تسلیم مبیع یا پرداخت ثمن موعود تعیین نمایند.

برخی از فقها نسبت به فروختن کالای سلفی خریداری شده قبل از رسیدن اجل تحویل آن تشکیک کرده‌اند هرچند برخی بر عدم صحّت و برخی بر صحت ادّعا نموده‌اند. فروش کالای سلف پس از اجل و پیش از تحویل گرفتن کالا به فروشنده جایز شمرده شده ولی به دیگری، محلّ اختلاف است. فروختن کالا قبل از تحویل را برخی مکروه دانسته‌اند و برخی، کراهت را مختص کالای اطعمه و برخی به کالایی که مکیل و موزون باشد دانسته‌اند.

آئین نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا معاملات سلف^{۱۳} را اینگونه توضیح می‌دهد:

ماده ۴۰- منظور از معامله سلف پیش خرید نقدی محصولات تولیدی به قیمت معین می‌باشد. (با

توجه به ضوابط شرعی)

ماده ۴۱- بانکها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت تامین سرمایه در گردش واحدهای

---

^{۱۲} ماده ۳۴۱ قانون مدنی: بیع ممکن است مطلق باشد یا مشروط و نیز ممکن است که برای تسلیم تمام یا قسمتی از مبیع یا

برای تادیه تمام یا قسمتی از ثمن اجلی قرار داده شود.

^{۱۳} آئین نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) تصویب نامه شماره ۸۱۹۶۲ هیئت وزیران در جلسه مورخ

۱۳۶۲/۹/۲۷.

تولیدی، اعم از اینکه مالکیت این واحدها متعلق به شخص حقیقی و یا حقوقی باشد منحصرأ بنا بدرخواست اینگونه واحدها مبادرت به پیش خرید محصولات تولیدی آنها بنمایند.

ماده ۴۲- بانکها از فروش محصولات تولیدی پیش خرید شده قبل از سررسید تحویل ممنوع می‌باشند مگر اینکه مبیع قبل از سررسید به بانک تحویل شده باشد.

ماده ۴۳- پیش خرید محصولات واحدهای تولیدی، طبق قرارداد، توسط بانکها در صورتی مجاز است که اینگونه محصولات:

الف - توسط واحد درخواست کننده تولید شود.

ب - سریع الفساد نباشد. (مگر اینکه امکان اقدامات احتیاطی لازم جهت جلوگیری از فساد در فاصله تحویل و فروش وجود داشته باشد)

ج - سهل البیع باشد.

تبصره - منظور از عبارت «سهل البیع» موضوع بند ج آن است که هنگام پیش خرید بانک اطمینان حاصل نماید که محصولات تولیدی مورد معامله در سررسید تحویل به سهولت قابل فروش است.

ماده ۴۴- قیمت پیش خرید محصولات تولیدی توسط بانکها با توجه به عوامل موثر در تعیین قیمت از جمله پیش بینی قیمت فروش آنها در سررسید تحویل و همچنین سود بانک تعیین خواهد شد. در هر حال، قیمت پیش خرید نباید از قیمت نقدی اینگونه محصولات در زمان انجام معامله بیشتر باشد.

ماده ۴۵- بانکها مکلفند در معاملات پیش خرید محصولات تولیدی موارد زیر را رعایت نمایند و در قرارداد مربوط ملحوظ دارند:

الف - تعیین مشخصات اصلی این قبیل محصولات بنحوی که مشخص کننده قیمت باشد.

ب - پرداخت تمام قیمت پیش خرید محصولات پیش خرید شده به فروشنده در زمان انجام معامله.

ج - تعیین تاریخ تحویل.

د - تعیین مقدار، تعداد، وزن و سایر مشخصات متعارف محصولات مورد معامله.

ه - تعیین محل تحویل محصولات پیش خرید شده.

ماده ۴۶- بانکها در صورتی مجاز به پیش خرید محصولات تولیدی می‌باشند که زمان تحویل محصولات

به بانک (از تاریخ انجام معامله) حداکثر معادل یک دوره تولید باشد مشروط بر اینکه بهر حال از یکسال

تجاوز ننماید.

جعاله

جعاله در لغت به معنای مزدی است که در مقابل انجام کاری قرار داده می‌شود و در اصطلاح فرآیندی است که ثمره آن به دست آوردن منفعت در برابر عوض است^{۱۴} یا به عبارتی جعاله ملتزم شدن جاعل به دادن عوض است در قبال عمل مشروع و مقصود عقلاء.^{۱۵} جعاله از احکام امضائی است و قبل از ظهور حضرت رسول اکرم (ص) نیز وجود داشته است.^{۱۶} در جعاله، ایجاب از طرف جاعل می‌باشد^{۱۷} و جعاله از طرف عامل عقدی جایز است.^{۱۸} در قانون مدنی^{۱۹} ویژگی‌های جعاله را مشخص می‌نماید که: «جعاله عبارت است از التزام شخصی به اداء اجرت معلوم در مقابل عملی اعم از اینکه طرف معین باشد یا

---

^{۱۴} شهید ثانی، الروضه البهیة، ج ۲، ص ۲۴۹. مصحح: حسن فاروقی تبریزی. دارالتقیر قم، چاپ سوم، ۱۳۸۲. و شهید ثانی،

مسالك الافهام فی شرح شرایع؛ ج ۱۱، ص ۱۶۳، موسسه نشر معارف اسلامی، چاپ سوم، ۱۴۲۵.

^{۱۵} خمینی، روح الله موسوی، تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۵۳۸، موسسه نشر اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۶۵.

^{۱۶} قرآن کریم در سوره یوسف، آیه ۷۲ می‌فرماید: «قَالُوا نَفَقْدُ صُوعَ الْمَلِكِ وَلَمَن جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ» گفتند جام

شاه را گم کرده‌ایم و برای هر کس که آن را بیاورد یک بار شتر خواهد بود و من ضامن آنم. نگاه کنید به تفسیر المیزان،

ج ۱۱، ص ۲۴۱۵، علامه سید محمد حسین طباطبایی، دارالکتب اسلامی تهران، چاپ چهارم، ۱۳۶۱.

^{۱۷} نگاه کنید به: کاتوزیان، ناصر، حقوق مدنی، درس‌هایی از عقود معین، تهران، گنج دانش، ۱۳۷۸، چاپ دوم، صص ۲۷۰

- ۲۸۰. و امامی، سید حسن، حقوق مدنی، تهران، انتشارات اسلامی، ۱۳۵۲، چاپ چهارم، ص ۱۲۳.

^{۱۸} شرح بیشتر این موضوع را در متون زیر ببینید: شهید اول، دروس ج ۳، ص ۱۰۰، موسسه نشر اسلامی، قم، چاپ اول،

۱۴۱۴. شهید ثانی الروضه البهیة، مصحح، حسن فاروقی تبریزی، ج ۲، ص ۲۵۱ و ۲۵۲، دارالتقیر، چاپ سوم، ۱۳۸۲.

^{۱۹} قانون مدنی، مواد ۵۶۱ تا ۵۷۰.

غیرمعین. در جعاله ملتزم را جاعل و طرف را عامل و اجرت را جعل می‌گویند. در جعاله معلوم بودن اجرت من جمیع الجهات لازم نیست بنابراین اگر کسی ملتزم شود که هر کس گم شده او را پیدا کند حصه مشاع معینی از آن مال او خواهد بود جعاله صحیح است. در جعاله گذشته از عدم لزوم تعیین عامل ممکن است عمل هم مردود و کیفیات آن نامعلوم باشد. جعاله تعهدی است جائز و مادامی که عمل به اتمام نرسیده است هر یک از طرفین می‌توانند رجوع کنند ولی اگر جاعل در اثناء عمل رجوع نماید باید اجرت المثل عمل عامل را بدهد. هرگاه در جعاله عمل دارای اجزاء متعدد بوده و هر یک از اجزاء مقصود بالاصاله جاعل بوده باشد و جعاله فسخ گردد عامل از اجرت المسمی به نسبت عملی که کرده است مستحق خواهد بود اعم از اینکه فسخ از طرف جاعل باشد یا از طرف خود عامل. عامل وقتی مستحق جعل می‌گردد که متعلق جعاله را تسلیم کرده یا انجام داده باشد. اگر عاملین متعدد به شرکت هم عمل را انجام دهند هر یک به نسبت مقدار عمل خود مستحق جعل می‌گردد. مالی که جعاله برای آن واقع شده است از وقتی که بدست عامل می‌رسد تا به جاعل رد کند در دست او امانت است. جعاله بر عمل نامشروع و یا غیرعقلانی باطل است.^{۲۰}

آئین‌نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا جعاله^{۲۱} را اینطور تعریف می‌نماید:

---

^{۲۰} ماده ۱۶ قانون عملیات بانکی بدون ربا: «بانک‌ها می‌توانند به منظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش امور تولیدی،

بازرگانی و خدماتی مبادرت به جعاله نمایند.»

^{۲۱} آئین‌نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) تصویب نامه شماره ۸۱۹۶۲ هیئت وزیران در جلسه مورخ

۱۳۶۲/۹/۲۷.

ماده ۶۶- از نظر این آئین نامه جعاله عبارتست از التزام شخص «جاعل» یا «کارفرما» بادای مبلغ یا اجرت معلوم (جعل) در مقابل انجام عملی معین، طبق قرارداد، طرفی که عمل را انجام می‌دهد، «عامل» یا «پیمانکار» نامیده می‌شود.

ماده ۶۷- بانکها می‌توانند بمنظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش امور تولیدی، بازرگانی و خدماتی با تنظیم قرارداد بعنوان «عامل» یا عندالاقضاء بعنوان «جاعل» مبادرت به جعاله نمایند.

ماده ۶۸- در مواردیکه بانک عامل جعاله می‌باشد باید در قرارداد جعاله، اختیار بانک برای واگذاری انجام قسمتی از عمل معین به غیر تحت عنوان جعاله ثانوی و یا هر عنوان دیگر قید شود. در این صورت بانک مکلف است بر عملیات اجرائی و نحوه مصرف و واریز وجوه نظارت نماید.

تبصره - در مواردیکه بانک جاعل جعاله باشد عامل می‌تواند با موافقت بانک انجام قسمتی از کار به دیگری واگذار نماید.

ماده ۶۹- تدارک مقدمات و تهیه مواد و مصالح و سایر لوازم مورد نیاز برای انجام عمل می‌تواند، طبق قرارداد برعهده جاعل و یا عامل باشد.

ماده ۷۰- دریافت یا پرداخت قسمتی از مبلغ قرارداد جعاله، بعنوان «پیش دریافت» و یا «پیش پرداخت» با رعایت ضوابط حداقل و یا حداکثر مقرر از طرف شورای پول و اعتبار مجاز می‌باشد.

تأمین مالی امانی (BFS)

در تأمین مالی امانی (BFS)، متقاضی منابع مالی که می‌تواند تولیدکننده یا بازرگان باشد درخواست تجهیز منابع مالی برای خرید مواد اولیه یا کمکی یا واردات کالا برای سرمایه در گردش تولیدی یا بازرگانی خود را طی یک طرح‌نامه طبق ضوابط بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین به بانک تسلیم می‌نماید. بانک پس از ارزیابی اقدام به اعلام تقاضای مجری به سپرده‌گذار نموده و براساس درخواست مجری منابع مالی مورد نیاز را پس از اخذ از سپرده‌گذار با صدور گواهی امانت به نام سپرده‌گذار تسهیل می‌نماید. در این روش بانک واسطه مالی است که منابع لازم را از سمت سپرده‌گذاران جمع‌آوری و در اختیار مجری قرار می‌دهد. در سررسید مجری ملزم است کالای موضوع طرح‌نامه و قرارداد را به دارنده گواهی امانت تحویل نماید. دارنده گواهی امانت می‌تواند از بانک درخواست نماید تا کالای مزبور زیر نظر واحد امین بانک توسط مجری به فروش رسانده و وجه آن به دارنده گواهی پرداخت شود. مجری می‌تواند شخصی حقیقی یا حقوقی می‌باشد. عملیات «تأمین مالی امانی (BFS)» تابع مقررات و دستورالعمل‌های کلی طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) بوده و کلیه دستورالعمل‌های مربوط به این طرح نیز نافذ است مگر اینکه صراحتاً عدول از آن قید گردد. شرایط کلی در تأمین مالی امانی (BFS) از قرار ذیل می‌باشد:

۱. به منظور تجهیز منابع لازم برای گسترش امور تولیدی و بازرگانی و بالاجنب تأمین مالی سرمایه در گردش بنگاه‌های تولیدی و بازرگانی می‌توان از روش تأمین مالی امانی استفاده نمود.
۲. تدارک مقدمات و تهیه مواد و مصالح و سایر لوازم مورد نیاز برای انجام عمل طبق قرارداد بر عهده مجری خواهد بود.

۳. موضوع تأمین مالی امانی عبارت است از استفاده از سرمایه توسط مجری جهت تولید یا خرید کالای معین و تحویل آن در سررسید مشخص طبق قرارداد.
۴. مجری می‌تواند با منابع در اختیار گرفته به کرات کالای موضوع قرارداد تأمین مالی امانی را تولید یا خریداری و بفروشد ولی در سررسید باید به میزان معین شده در قرارداد کالای مزبور را برای تحویل به مشتری آماده داشته یا قیمت آن را به دارنده گواهی امانت بپردازد.
۵. مجری می‌تواند طبق طرحنامه منابع دریافتی از بانک را در موارد مختلف نظیر موارد زیر مصرف کند. کلیه موارد مصرف باید از قبل در طرحنامه مشخص و معین شده باشند و واحد ارزیابی توجیه فنی، مالی و اقتصادی آن را تأیید کرده باشد:
- ا - تأمین منابع لازم برای هزینه ثابت
  - ب - تأمین منابع لازم برای سرمایه در گردش
  - ج - تأمین منابع لازم برای پرداخت حقوق و دستمزد پرسنل بنگاه
  - د - تأمین مواد اولیه اصلی و مواد اولیه کمکی داخلی.
  - ه - تأمین مواد اولیه اصلی و مواد اولیه کمکی وارداتی.
  - و - تأمین لوازم و قطعات یدکی مصرفی.
  - ز - تأمین منابع لازم برای خرید و فروش کالا
۶. در تأمین مالی امانی بانک می‌تواند براساس عقد جعاله یا سلف با مجری قرارداد منعقد نماید.
۷. لزوم اسقاط حق فسخ برای مجری و سپرده‌گذار ضمن عقد لازم توسط بانک ضروری است.
۸. مدت انجام تسویه مطالبات ناشی از تأمین مالی امانی حداکثر ۱ سال است.
۹. دستورالعمل‌های زیرسیستم‌های تأمین مالی مضاربه (MFS) و تأمین مالی جعاله (JFS) حسب

مصدق در تأمین مالی امانی مرعی است.

۱۰. تدارک مقدمات و تهیه مواد و مصالح و سایر لوازم مورد نیاز برای انجام عمل بایستی طبق طرحنامه و قرارداد مشخص شود.

۱۱. طرفین ملتزم و متعهد هستند که کارمزد بانک را طبق دستورالعمل دریافتی‌های بانک پرداخت نمایند و بانک قبل از تسویه حساب با طرفین کارمزد خود را برداشت و با سپرده‌گذار و مجری تسویه حساب می‌نماید.

۱۲. به منظور اطمینان از بازگشت منابع، اخذ تضمین و وثیقه مناسب از مجری اجباری است.

۱۳. مجری باید کالای موضوع قرارداد را در مقاطع مختلف و مشخص زمانی مندرج در طرح‌نامه بسته به ادوار تولید یا خرید و فروش در انبار خود داشته باشد. در صورت لزوم بانک می‌تواند علاوه بر بیمه کالایی که در این مقاطع در انبار مجری است، بیمه اموال موضوع قرارداد را الزامی نماید.

۱۴. مدت قرارداد با توجه به موضوع قرارداد و شرایط مربوطه، مراحل انجام کامل عملیات قرارداد و زمان تحویل کالا طبق طرحنامه تحت نظارت بانک تعیین می‌گردد.

۱۵. مدت قرارداد در تأمین مالی امانی قابل تمدید نخواهد بود.

۱۶. استانداردها و الزامات نظارت بر طرح‌های تأمین مالی امانی براساس دستورالعمل، استانداردها و الزامات نظارت در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین بوده و علاوه بر آن موارد ذیل نیز لحاظ می‌گردد. کلیه نظارت‌های بانک توسط واحد امین صورت خواهد پذیرفت:

أ - مجری بلافاصله بعد از خرید مواد یا کالای موضوع قرارداد، ملزم است بانک را از محل نگهداری آن مطلع نماید. بانک نظارت کامل و مستمر بر حسن اجرای قرارداد را خواهد داشت. واحد امین از طرف بانک موظف است که نظارت کامل بر جریان نقل و انتقال کالا

از مبدأ خریداری شده تا انبار و ورود و خروج از انبار را براساس ریز جابجایی بر عهده گیرد. مجری موظف است کلیه عملیات فیزیکی و مالی خود در ارتباط با کالاهای موضوع تأمین مالی امانی را اعم از واسطه‌ای و تولیدی شخصاً به امین گزارش و در صورت تأیید امین مجاز خواهد بود تا نسبت به نقل و انتقال آنها اقدام نماید.

ب - در صورت بروز هر گونه وقفه، تخلف، سلب صلاحیت مجری و یا هر اشکال دیگری، واحد امین موضوع را بررسی نموده و بر عملکرد مجری نظارت داشته و اقدامات مقتضی جهت حفظ مصالح و منافع سپرده‌گذار را معمول خواهد داشت.

ج - در صورت توقف یا ورشکستگی مجری، واحد امین فوراً صورت اموال ناشی از قرارداد تأمین مالی امانی و وثائق مربوطه را تهیه و تا تعیین تکلیف قطعی موضوع قرارداد مراتب را پیگیری می‌نماید.

د - تغییرات اساسنامه و کاهش سرمایه شرکت مجری پس از انعقاد قرارداد تأمین مالی امانی منوط به موافقت بانک خواهد بود.

۱۷. احراز توانایی مجری براساس دستورالعمل احراز توانایی مجری از دستورالعمل‌های بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) صورت خواهد پذیرفت.

۱۸. تضمینات و وثائق براساس دستورالعمل تضمینات، وثائق و آورده‌ها در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین خواهد بود.

۱۹. مدارک و مستندات لازم جهت ارزیابی طرحنامه براساس دستورالعمل مدارک و مستندات لازم جهت ارزیابی طرح در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین و براساس مصادیق منطبق با طرح خواهد بود.

۲۰. دستورالعمل دریافتی‌های بانک براساس ضوابط موجود، تابع مقررات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین خواهد بود.

۲۱. مجری موظف است که موضوع قرارداد تأمین مالی امانی را در طول مدت اجرای طرح طبق دستورالعمل بیمه، بیمه نماید.

فرآیند تحویل کالا در مشارکت مالی امانی

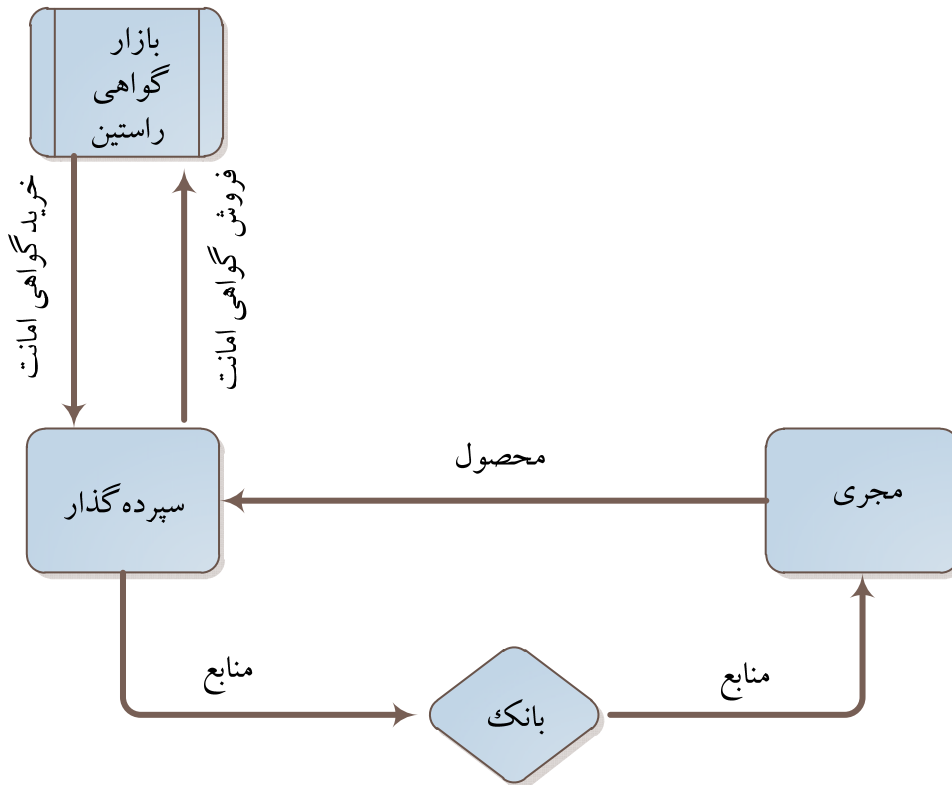
همانطور که ذکر آن رفت در سررسید مجری ملزم است کالای موضوع طرحنامه و قرارداد را به دارنده گواهی امانت تحویل نماید. دارنده گواهی امانت می‌تواند از بانک درخواست نماید تا کالای مزبور زیر نظر واحد امین بانک توسط مجری به فروش رسانده و وجه آن به دارنده گواهی پرداخت شود. در تحویل در این فرآیند مراحل زیر اتفاق می‌افتد:

۱- بانک از سپرده‌گذار منابع را دریافت و گواهی امانت صادر و در اختیار سپرده‌گذار قرار می‌دهد.

۲- بانک طبق قرارداد با مجری، منابع را برای وی تجهیز و در اختیار مجری می‌گذارد.

۳- مجری اقدام به تولید یا خرید کالا نموده و مکف است تا در سررسید به میزان مقرر در قرارداد کالای مزبور را در اختیار سپرده‌گذار قرار دهد.

مشارکت مالی امانی BFS فرآیند تحویل کالا

فرآیند فروش کالا و پرداخت منابع در مشارکت مالی امانی

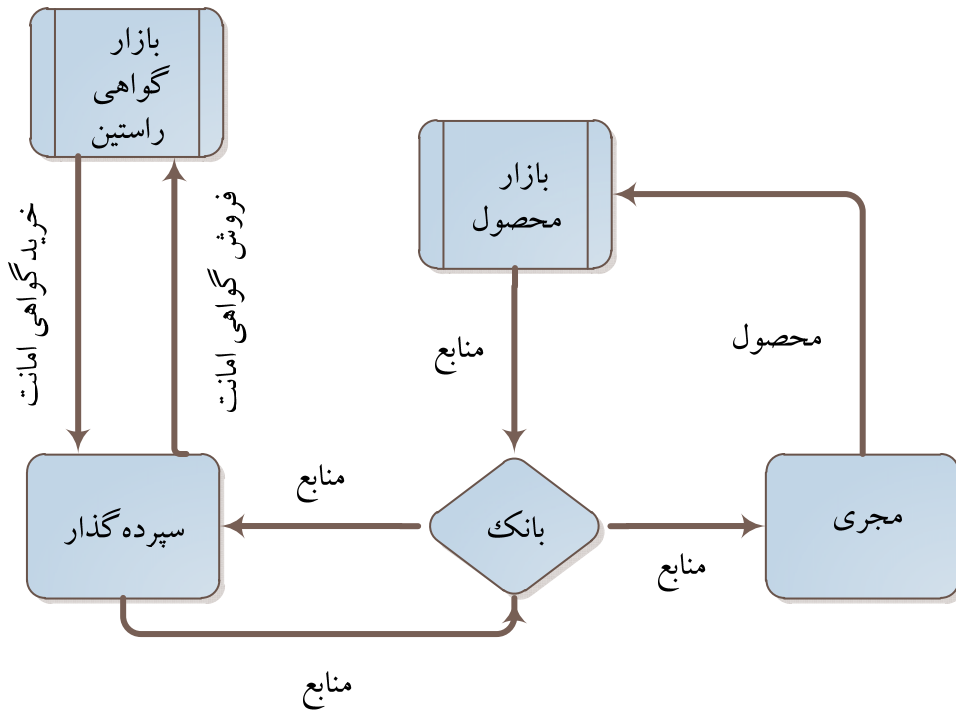
چنانچه دارنده گواهی امانت وجه کالای موضوع قرارداد را بخواهد در این صورت مراحل زیر

اتفاق می افتد:

- ۱- بانک از سپرده گذار منابع را دریافت و گواهی امانت صادر و در اختیار سپرده گذار قرار می دهد.
- ۲- بانک طبق قرارداد با مجری، منابع را برای وی تجهیز و در اختیار مجری می گذارد.
- ۳- مجری اقدام به تولید یا خرید کالا نموده و مکف است تا در سررسید به میزان مقرر در قرارداد کالای مزبور را زیر نظر واحد امین بفروش می رساند و منابع آن را در اختیار بانک قرار دهد.

۴- بانک با پرداخت به سپرده‌گذار با وی تسویه حساب می‌نماید.

مشارکت مالی امانی BFS فرآیند فروش کالا و پرداخت منابع

ابزار مشتقه متعارف در بازارهای مالی جهان

ابزار مشتقه^{۲۲} به نوعی از قراردادهای مالی گفته می‌شود که مبین ارزشی مشتق از یک کالا یا دارایی می‌باشند که به آن دارایی پایه گفته می‌شود و می‌تواند سهام، کالا، نرخهای بهره، ارز یا دارایی‌های دیگر باشد. ابزارها یا قراردادهای مشتقه امروزه در قالب قراردادهای آتی^{۲۳}، پیمان‌های آتی^{۲۴}، قراردادهای اختیار معامله^{۲۵} و قراردادهای تعویضی^{۲۶} تعریف می‌شوند که هرکدام انواع مختلف و ویژگی‌های خاص دارند.

قرارداد آتی

قرارداد آتی^{۲۷} توافقنامه‌ای است مبتنی بر خرید یا فروش دارایی مشخص در زمان معین در آینده و با قیمت مشخص. در قرارداد آتی طرفین تعهد می‌کنند تا در تاریخی مشخص و قیمت معین یک کالا یا دارایی با کیفیت مشخص را مبادله نمایند. دو طرف متعهد می‌شوند که طبق ضوابط قرارداد عمل نموده و از این طریق نگرانی خریدار که قیمت کالا در آینده افزایش یابد و نگرانی فروشنده که قیمت کالا کاهش یابد مرتفع می‌گردد. قراردادهای آتی در بازارهای رسمی و یا بورس انجام می‌گیرند و به نوعی از نوسانات شدید قیمت کالاها در آینده جلوگیری می‌نمایند. در قرارداد آتی، مبلغ دارایی پایه تا زمان

---

²² - Derivatives

²³ - Futures

²⁴ - Forwards

²⁵ - Options

²⁶ - Swaps

²⁷ - Future contract

تحویل پرداخت نمی‌شود ولی طرفین معامله ودیعه ای به عنوان وجه تضمین حسن انجام قرارداد به اتاق پایاپای می‌سپارند. افرادی که مبادرت به خرید قرارداد آتی می‌کنند، متعهد شوند، در تاریخ مقرر که سررسید قرارداد^{۲۸} یا زمان تسویه حساب نهایی^{۲۹} نامیده می‌شود دارایی پایه را تحویل بگیرند، و اصطلاحاً در موضع معاملاتی خرید^{۳۰} قرار می‌گیرند و به موقعیت منعقد کننده قرارداد فروش یا کسی که باید کالا را در موعد مقرر بفروشد^{۳۱} اعمال می‌گردد. برخی قراردادهای آتی قابل واگذاری به غیر در بازار ثانویه می‌باشد.

پیمان آتی

پیمان آتی^{۳۲} شبیه قرارداد آتی است با این تفاوت که قرارداد آتی در بورس معامله می‌شود و پیمان آتی در بازارهای برپیشخوان معامله می‌شوند. بازار برپیشخوان^{۳۳} در حاشیه بازارهای بورس تشکیل می‌شوند که برخلاف بورسها مکان معینی ندارند و با ارتباطات تلفنی و رایانه‌ای معامله گران را به هم مرتبط می‌سازند. در این نوع قرارداد معمولاً به دلیل اعتبار طرفین معامله کل مبلغ قرارداد در زمان تحویل کالا هنگام سررسید پرداخت می‌گردد.

بسیاری بر این نظرند که فروش استقراضی سهام یا قرارداد آتی شاخص سهام که به نحوی محاسبات بهره در طول زمان در ارزش گذاری آنها دخیل می‌گردد وارد حریم ربا می‌شود ولی ابزار دیگر

---

²⁸ - Delivery date

²⁹ - Final settlement date

³⁰ - Long position

³¹ - Short Position

³² - Forward contracts

³³ - Over-the-counter market (OTC)

مانند اوراق سفارش ساخت یا استصناع در این مقوله جای نمی‌گیرند. مسلماً ابزار مورد نظر به هر شکل که مبتنی بر محاسبه نرخ بهره در طول زمان باشند از لحاظ فقهی دچار اشکال خواهند شد. از این لحاظ دو نگاه به قرارداد آتی وجود دارد. یکی آن است که قرارداد آتی یک بیع کالی به کالی است. یعنی فروشنده مقدار مشخصی کالا را که در سررسید معینی تحویل خواهد داد، می‌فروشد و خریدار هم آن کالا را که در تاریخ مشخصی تحویل خواهد گرفت، خریداری می‌کند. در این معامله پول در آینده تحویل داده می‌شود. چنانچه قرارداد آتی را به این مفهوم در نظر گرفته شود، مشمول بیع کالی به کالی می‌شود. شائبه بیع کالی به کالی یا دین به دین در آن است. در معامله نقد، ثمن و مثن بدون مدت هستند و در نسیه، ثمن مدت‌دار است و در سلف، مثن، مدت دارد و در کالی به کالی، هر دو طرف مدت‌دار هستند. و لذا نرخ بهره وارد محاسبات دریافت و پرداخت می‌گردد. بنابراین اگر دو طرف معامله با عقد، موجد شوند کالی به کالی می‌شود.

در نگاه دوم بیعی صورت نمی‌گیرد، بلکه تعهد به بیع است، به این معنا که یک نفر متعهد می‌شود تا در آینده مقدار مشخصی کالا را به قیمت مشخصی به طرف دیگر بفروشد. در مقابل طرف دیگر هم متعهد می‌شود تا در موعد مشخص مقدار مشخصی کالا را به قیمت مشخصی خریداری کند. به عبارت دیگر فقط دو تعهد با یکدیگر مبادله می‌شوند.

فقه‌های اهل سنت معامله آتی و قرارداد آتی را فروش مدت‌دار در مقابل مبلغ مدت‌دار دانسته‌اند که از مصادیق بیع کالی به کالی است. در حالی که این ابزار به شرط عدم استعمال نرخ بهره بیع مؤجل می‌باشد. معامله آتی از نظر حقوقی عبارت از تعهد به فروش در مقابل تعهد به خرید است و نوعی سفارش خرید محسوب می‌گردد.

اختیار معامله

قرارداد اختیار معامله بطور کلی به دو دسته تقسیم می‌گردند: اختیار خرید^{۳۴} و اختیار فروش^{۳۵}. در این معامله دارنده اختیار^{۳۶} و ناشر اختیار^{۳۷} و یا فروشنده اختیار معامله^{۳۸} حق اختیار خرید یا فروش یک دارایی پایه را با یکدیگر معامله می‌نمایند. دارنده یک اختیار خرید محق است ولی ملزم نیست تا دارایی موضوع قرارداد را با قیمت معین تا تاریخ مشخص خریداری نماید. و به همین شکل دارنده یک اختیار فروش محق است تا دارایی موضوع قرارداد را با قیمت معین تا تاریخ مشخص بفروشد. قیمت ذکر شده در قرارداد به قیمت توافقی^{۳۹} یا قیمت عملیاتی^{۴۰} مشهور است. و تاریخ مذکور در قرارداد تاریخ انقضا^{۴۱} یا سررسید^{۴۲} یا تاریخ اعمال^{۴۳} گفته می‌شود. اختیار خرید یا فروش موسوم به اروپایی^{۴۴} فقط در تاریخ سررسید قابلیت اعمال دارد و اختیار خرید یا فروش موسوم به آمریکایی^{۴۵} در هر زمانی قبل از تاریخ سررسید نیز قابل اعمال هستند. نوع دیگری از اختیار معامله به نام اختیار معامله برمودان^{۴۶} مشهور است که

---

³⁴ - Call option

³⁵ - Put option

³⁶ - Option holder

³⁷ - Option issuer

³⁸ - Option writer

³⁹ - Strike price

⁴⁰ - Exercise price

⁴¹ - Expiration date

⁴² - Maturity

⁴³ - Exercise date

⁴⁴ - European option

⁴⁵ - American option

⁴⁶ برمودان منطقه‌ای بین دو قاره اروپا و آمریکا است.

می‌تواند چند روز قبل از تاریخ انقضا اعمال شود. اختیار معامله آسیایی که به اختیار میانگین^{۴۷} نیز معروف است، اختیار معامله ای است که تسویه نهایی آن به قیمت میانگین دارایی پایه در طول مدت زمان عمر اختیار معامله بستگی دارد. گواهی اختیار معامله قابل واگذاری و معامله در بازار ثانویه نیز هست.

در قرارداد اختیار خرید، خریدار اختیار خرید پس از پرداخت مبلغی مشخص به فروشنده اختیار، این حق را پیدا می‌کند که تا زمانی مشخص دارایی مشخصی را با کیفیت مشخص و با قیمت معین از فروشنده اختیار خریداری کند؛ این حق فقط یک امتیاز خرید است نه الزام خرید. فروشنده اختیار خرید نیز تا زمان سررسید متعهد است که زمانی که خریدار اختیار خرید حق خود را اعمال نماید تعهد را طبق قرارداد انجام و دارایی پایه را تحویل وی نماید. چنانچه صاحب اختیار به هر دلیلی از حق خود استفاده نکند و اقدام به خرید کالا در موعد مقرر ننماید طبق قرارداد از وی سلب حق می‌گردد. در قرارداد اختیار فروش خریدار اختیار فروش پس از پرداخت مبلغی مشخص به فروشنده حق خواهد داشت تا در زمان مشخص دارایی مشخص را با کیفیت مشخص و با قیمت معین به فروشنده اختیار بفروشد. و این فقط یک حق و یا امتیاز فروش است و نه الزام یا اجبار به فروش. زمانی که خریدار اختیار فروش حق خود را در سررسید اعمال نماید، فروشنده اختیار فروش اجبار دارد که تعهد را طبق مفاد قرارداد انجام دهد.

اختیار معامله‌ها در هر قراردادی می‌توانند ظاهر شوند. برای مثال در یک قرارداد اجاره ممکن است اختیار معامله، دادن حق تمدید اجاره برای یک سال دیگر برای اجاره کننده باشد و یا ناشر یک اوراق بهادار ممکن است اختیار فروش همین اوراق بهادار را به خریداران اوراق خود برای مدت مثلاً ۳ سال به

---

⁴⁷ - Average option

قیمت مشخص به فروش برساند. یا فردی ممکن است که اختیار معامله‌ای را بخرد تا صد سهم خاص خود را در طول شش ماه آینده در هر زمانی که خواست به قیمت مشخص بفروشد.

فقها دیدگاه‌های فقهی متفاوتی دربارهٔ عقد اختیار معامله دارند. برخی اوراق اختیار معامله را مستلزم زیان فاحش برای فروشنده دانسته و لذا آن را عقلاً و عدلاً صحیح نمی‌دانند.^{۴۸} این نظر با توجه به اینکه این اوراق الزام خرید یا فروش را فرض نمی‌کنند و از طرفی مشخص نیست که قیمت در سررسید بالاتر یا پایین‌تر از هنگام عقد قرارداد باشد قریب به صحت نمی‌دانند.

برخی اوراق اختیار را بیع نمی‌دانند^{۴۹} زیرا در بیع ثمن باید مشخص باشد در صورتی که در اوراق اختیار بهای مثنی مشخص نمی‌شود. این ایراد ناشی از تعریف مضیق بیع است. در تعریف موسّع، بیع نوعی از انواع عقد است که در هر شرط مشروعی قابل توافق طرفین می‌باشد.

نگاه فقها در باب تشبیه اختیار معامله به بیع عربون نظرات متضادی را ایجاد کرده است. بیع العربون

---

^{۴۸} - احمد محیی الدین حسن، عمل شرکت‌های الاستثمار الاسلامیه. نگاه کنید به: عصمت پاشا، عبیدالله، فلسفه و سیر تکاملی

ابزارهای مالی مشتقه و دیدگاه‌های فقهی، ترجمه علی صالح آبادی، فصلنامه تخصصی اقتصاد اسلامی، شماره ۹، بهار ۱۳۸۲.

عبدالحمید الرضوان، سمیر، اسواق الاوراق المالیه، قاهره المعهد العالمی للفکر الاسلامی الطبعة الاولى ۱۴۱۷ق. ص ۳۶۳-۳۶۱.

البرواری، شعبان محمد اسلام، بورصه الاوراق المالیه من منظور اسلامیه. دمشق، دارالفکر، ۲۰۰۲م/۱۴۲۳ق. ص ۳۴.

^{۴۹} - الزحیلی، وهبه، المعاملات المالیه المعاصره بحوث و فتاوی و حلول، دمشق، دار الفکر، الطبعة الاولى ۱۴۲۳ق. صص ۵۰۹-۵۰۲.

که با مضموم و مفتوح فا الفعل و عین الفعل هر دو و با مضموم فا الفعل و عین الفعل عُربان نیز خوانده شده معامله‌ای که در قبال خریدار کالا وجهی اندک به صاحب مال بصورت پیش پرداخت پرداخت شود. اگر در موعد قرارداد خریدار معامله را انجام داد مبلغ پیش پرداخت به عنوان بخشی از قیمت کالا محاسبه می‌شود و در غیر اینصورت مبلغ به خریدار برگردانده نمی‌شود و به مالکیت فروشنده در می‌آید. این نوع معامله در ایران در بخش مسکن بسیار رایج است و به وجه قولنامه مشهور است. برخی فقهای اهل سنت آن را به دلایل روائی باطل می‌دانند.

احتمال غرر و خطر و اکل مال به باطل و وجود دو شرط هبه و رد بر فرض عدم رضایت و همچنین شرط بدون عوض برای خریدار را نیز از دلایل بطلان این معامله ذکر می‌کنند که هیچکدام از آنها تطابق با عقل ندارد. زیرا هنگام عقد بیع متبایعین ضمن رعایت شرایط اهلیت، معامله را با اختیار خود انجام می‌دهند، از شرایط اهلیت سفیه نبودن و ورشکسته نبودن و مُکره نبودن می‌باشد لذا اکل مال به باطل و شرایط هبه و رد بر فرض عدم رضایت و عوض نداشتن برای خریدار ملغی می‌گردد. احتمال غرر و خطر نیز بیش از آن چیزی نیست که در بیع حال وجود دارد. تشبیه این معامله به خیار مجهول که در مدت غیر معلوم امکان برگشت معامله وجود دارد نیز صحیح نمی‌باشد زیرا برخلاف خیار مجهول شرایط به مالکیت درآمدن پیش پرداخت توسط فروشنده در موعد مشخص شده در قرارداد تصریح شده است.

برخی عقد اختیار معامله را به دلیل اینکه تسلیم و تسلّم در آن واقع نمی‌شود و در آن ارکان عقد محقق نیست و نمیتوان آن را به خیار شرط برگرداند باطل می‌دانند. اگر این موضوع صحیح باشد بیع مؤجل نیز باید باطل تلقی شود که نمی‌شود. در اوراق اختیار تسلیم و تسلّم هم واقع می‌شود زیرا فروش یا خرید حق تسلیم و تسلّم متناسب با آن را با خود همراه می‌کند.

برخی نیز معامله حق اختیار معامله را قمار بر قیمت‌های آینده دانسته و آن را باطل می‌دانند.^{۵۰} اگر این استنباط صحیح باشد باید تمام معاملات بالخاص بیع مؤجل را قمار دانست زیرا با توجه به کم و زیاد شدن سود متباین در اثر تغییر قیمت مبیع معامله را به یک قمار تبدیل می‌کند که البته از این وجه تجارت و بیع خود یک قمار مشروع است.

برخی دیگر با طرح ایرادات دیگر نظیر اشمال بر بیع مالایملک و اشتراط منفعت برای یک طرف در مقابل حق اختیار به دلیل تنافی آن با مقتضای عقد و غرض آن و اینکه مشتمل بر مصلحت زائده ای است که در آن شبهه ربا است و اینکه از جنس رهان می‌باشد آن را حرام شمرده‌اند.^{۵۱} برخی بیع بر حق را صادق ندانسته‌اند. در صورتی که اگر عرف امری را حق قلمداد کرد و یک طرف معاوضه قرار گیرد و شرایط کلی شرعی هم بر آن شیء منطبق باشد و در محدوده منهیات قرار نگیرد آن حق قابل نقل و انتقال است.

حتی برخی تا آن اندازه پیش رفته‌اند که این عقد مستحدثه است که مشمول هیچ یک از عقود شرعی معروف نیست بنابراین عقد شرعی صحیح نیست.^{۵۲} این امر مغایر پویایی فقه است که به تفصیل در تفاوت‌های فقه عامه و خاصه درباره آن بحث شده است.

---

^{۵۰} - البرواری، شعبان محمد اسلام، بورصه الاوراق المالیه من منظور اسلامی. دمشق، دارالفکر، ۲۰۰۲م/۱۴۲۳ق.، ص ۲۳۵.

^{۵۱} - عبدالحمید الرضوان، سمیر، اسواق الاوراق المالیه، قاهره المعهد العالمی للفکر الاسلامی الطبعة الاولى ۱۴۱۷ق. صص

۳۶۳-۳۷۲.

^{۵۲} - الزحیلی، وهبه، المعاملات المالیه المعاصره بحوث و فتاوی و حلول، دمشق، دار الفکر، الطبعة الاولى ۱۴۲۳ق. ص ۵۱۲.

استصناع

قرارداد استصناع نیز نوعی از قرارداد آتی است که طرفین متعهد می‌شوند تا در تاریخ مشخص و با قیمت معین کالایی را با کیفیت مشخص مبادله کنند بطوریکه کل مبلغ مورد معامله به صورت اقساط تا سررسید به تحویل دهنده کالا پرداخت شود.

قرارداد تعویضی

قرارداد تعویضی^{۵۳} قراردادی است که در آن طرفین متعهد می‌شوند تا برای مدت مشخص دو دارایی یا منافع حاصله از دو دارایی را با کیفیت مشخص به نسبت تعیین شده، معاوضه کنند.

بیع سلف

بیع سلف قراردادی است که در آن طرفین متعهد می‌شوند تا در تاریخ مشخص و با قیمت معین کالایی را با کیفیت مشخص مبادله کنند. در این نوع قرارداد کل مبلغ مورد معامله ابتدا به تحویل دهنده کالا پرداخت می‌گردد، و در سررسید، کالا را تحویل می‌نماید. معاملات سلف نوعی از قراردادهای آتی هستند و هرچند غالباً در خارج از بورس انجام می‌شوند ولی تفاوت زیادی از لحاظ ماهیت قرارداد ندارند و مهمترین وجه تمایز آنها بالا بودن رقم پیش‌پرداخت است.

---

⁵³ - Swap Contract

گواهی امانت در تأمین مالی امانی (BFS)

به منظور تأمین سرمایه در گردش بنگاه‌های تولیدی و بازرگانی و همچنین ایجاد پوشش‌های مناسب برای مقابله با ریسک ناشی از تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات مصرفی براساس ساز و کار اجرایی طرح BFS یک ابزار مالی جدید به نام گواهی امانت به کار گرفته می‌شود. «گواهی امانت» با مشخصات خاص زیر تعریف می‌گردد که تمایز بارزی با قراردادهای آتی^{۵۴} در بازارهای بورس فعلی جهان دارد. در بازارهای بورس جهان قراردادهای آتی به شکل قراردادهای استاندارد پیش‌فروش کالای مشخص با میزان، کیفیت و قیمت مشخص در قبال ذخیره درصدی از ارزش فروش نزد شخص ثالث (معمولاً سازمان بورس) صادر می‌گردد که فروشنده در موعد مقرر موظف به تحویل کالا به خریدار بوده و در غیر این صورت ذخیره به ضرر عدول‌کننده از قرارداد به طرف مقابل پرداخت می‌گردد. قراردادهای آتی در بازار بورس قابل خرید و فروش بوده و از طریق مبادرت به یک معامله به مثل جبرانی یا توافق طرفین می‌توان آن را لغو نیز نمود. این عمل به قابلیت خروج از قراردادهای آتی موسوم^{۵۵} است. در این قرارداد خریدار و فروشنده براساس قیمت آتی کالا به توافق می‌رسند. عملیات آربیتراژ بر خرید و فروش قراردادهای آتی منجر به تغییر ارزش معاملاتی این قرارداد شده تا قیمت نقدی و قیمت آتی کالای مورد نظر به سمت یکدیگر میل نمایند. معمولاً در اطاق تهاتر^{۵۶} مختومه ساختن^{۵۷} یک قرارداد آتی با مبادرت

---

⁵⁴ - Future contracts

⁵⁵ - Scalability

⁵⁶ - Clearing house

⁵⁷ - Close out

به یک معامله به مثل و جبرانی^{۵۸} امکان پذیر می باشد. قراردادهای آتی بر روی کالاها متفاوت از قراردادهای آتی نرخ بهره بر اوراق بهادار نظیر انواع اوراق قرضه و تا حدود بسیاری بر اسعار خارجی می باشد که به نحوی نرخ بهره در محاسبات زمانی قیمت آتی به صورت تنزیل از قیمت نقدی مبدا^{۵۹} با توجه به میزان وجه ذخیره^{۶۰} یا سپرده حسن ایفای تعهد^{۶۱} یا وجه قابل پرداخت^{۶۲} وارد می شود متفاوت است و از لحاظ ماهیت ربوی تمایز دارد. زیرا برخی از این انواع قراردادهای آتی بازده مشخص دارند و افزایش زمان قرارداد آتی منجر به تنزیل قیمت نقدی مبدا شده و براساس میزان بهره وجه ذخیره از قیمت آن کاسته می شود. به عبارت دیگر حداقل به میزان بهره مربوط به ارزش وجه ذخیره معامله را وارد حریم ربا می نماید و هرچه ارزش ذخیره به ارزش مبدا نزدیک تر باشد ماهیت ربوی آن تشدید می گردد. قراردادهای آتی در سایر زمینه ها در گروه های کالایی غلات، گوشت، فلزات، مواد خوراکی و فیبری و انرژی و چوب مورد استفاده بازارهای بورس فعلی می باشد.

قراردادهای آتی معمولاً از لحاظ مشخصات استاندارد تعریف می شوند ولی قراردادهای آتی نیز به نام قراردادهای کوچک آتی^{۶۳} به عنوان کسری از اندازه استاندارد قراردادهای آتی تعریف می شوند که کاربردهای بیشتری برای معاملات فرد و یا تعویض آنها با قراردادهای آتی استاندارد را به وجود می آورد.

---

⁵⁸ - Offsetting

⁵⁹ - Spot price

⁶⁰ - Margin Money

⁶¹ - Good –faith deposit

⁶² - Earnest money

⁶³ - Mini contracts

قیمت‌های آتی در هنگام انعقاد قرارداد آتی مشمول ملاحظات زیادی نسبت به پیش‌بینی عرضه و تقاضای کالا و همچنین قیمت آتی در موعد تحویل می‌شوند که درباره هر نوع کالا با توجه به نوع کالا و فصل تحویل متفاوت است.

وجه ذخیره در قراردادهای آتی حقی برای مالکیت بر کالای مورد نظر ایجاد نمی‌کند و فقط تضمینی برای اجرای قرارداد مابین طرفین است. در بازار قراردادهای آتی برای خرید یا فروش سفارش داده می‌شود که از طریق تالار داد و ستد طرف دیگر که علاقمند به عقد قرارداد است اعلام آمادگی می‌نماید. این کار از طریق شبکه اینترنت هم به راحتی قابل انجام است. در سفارشات خرید یا فروش، مقدار سفارش و ماه تحویل و نوع کالا و زمان و محدوده قیمت مطرح می‌گردد. عملیات سفارش معمولاً از طریق کارگزارها انجام می‌گردد.

قراردادهای آتی بر روی کالاهای حقیقی و غیابی هر دو صورت می‌گیرد چون قابلیت تبدیل قراردادهای آتی به یکدیگر وجود دارد لذا در بازارهای بورس قراردادهای آتی زیادی می‌توان مشاهده کرد که کالایی را خرید و فروش نمی‌نماید بلکه فقط مبین تعهدی می‌باشد که بین خریدار و فروشنده قرارداد جاری و لازم الاجرا می‌باشد. این موضوع خود می‌تواند سبب افزایش اوراق بهادار زیادی در اقتصاد گردد که این نوع اوراق در تعاریف گسترده‌تر پول مفهوم و آثار شبیه به شبه پول را خواهد داشت و از این سو از این لحاظ سیاست‌های پولی در کشورهایی که از این قراردادها به وفور استفاده می‌شود کم اثر می‌گردد زیرا این قراردادها بدون نظارت مقامات پولی قابل انتشار است و از طرفی در عوض آن عمل متقابلی در بخش حقیقی کالاها صورت نمی‌گیرد. این موضوع یکی از معایب این نوع ابزار مالی است که می‌تواند اقتصاد کشورها را نیز دچار مخاطرات بحران نیز نماید.

تفاوت گواهی امانت و قراردادهای آتی در موارد زیر قابل طرح است:

- ۱- در گواهی امانت ۱۰۰٪ قیمت آتی در حال پرداخت و به حساب فروشنده منتقل می‌گردد. در صورتی که در قراردادهای آتی وجه ذخیره به عنوان بخشی از قیمت کالا پرداخت می‌شود.
- ۲- هر گواهی امانت که صادر می‌گردد مبین کالای حقیقی است و دارای خاصیت معامله به مثل و جبرانی نیست.
- ۳- گواهی امانت مبین نوعی از قرارداد آتی تحت عنوان بیع سلف می‌باشد.
- ۴- بانک بعنوان واسطه مالی در جلب وجوه خریدار و تخصیص آن به فروشنده فعالیت می‌کند.
- ۵- بجای وجه ذخیره فقط از فروشنده (تولیدکننده) تضمینات یا وثایق دریافت می‌گردد.
- ۶- واحد امین بانک نظارت بر نحوه هزینه کردن منابع تخصیص داده شده به مجری را به عهده می‌گیرد و بر عملیات مجری و تطبیق آن با مفاد طرح نامه نظارت می‌کند.
- ۷- پس از پایان زمان قرارداد طبق مفاد قرارداد کالای مربوطه یا وجه ناشی از فروش آن زیر نظر بانک تحویل سپرده‌گذار (خریدار) می‌گردد و قرارداد مختومه می‌گردد.
- ۸- گواهی امانت قابلیت خرید و فروش در بازار ثانویه را دارد ولی قابلیت معامله به مثل و جبرانی را ندارد لذا آخرین دارنده گواهی امانت در سررسید مالک کالای حقیقی موضوع قرارداد بوده و ملزم به تحویل آن است. این موضوع مانع از ایجاد بازارهای کاغذی می‌شود که منشاء تموج و بی‌ثباتی و نهایتاً بحران در اقتصاد می‌گردد.

کلیات اجرائی صدور گواهی امانت

گواهی امانت به منظور تأمین سرمایه در گردش بنگاه‌های تولیدی و بازرگانی و براساس ساز و

کارهای اجرایی طرح تأمین مالی امانی BFS به عنوان یک ابزار مالی توسط بانک و براساس درخواست متقاضی منابع مالی (مجری) و خریدار (سپرده گذار) طبق قرارداد منعقد شده صادر می گردد.

ارزش اسمی گواهی امانت معادل قیمت کالای حقیقی طبق قرارداد بوده و دارای خاصیت معامله به مثل و جبرانی نمی باشد. در منظور نمودن این قیمت نباید با استفاده از نرخ بهره قیمت کالا تنزیل شود. بانک در قبال پرداخت وجه به مجری اقدام به اخذ ضمانت نامه بانکی و یا وثائق و تضمینات مورد قبول از مجری نموده و در قبال دریافت وجه از سپرده گذار اقدام به صدور گواهی امانت می نماید.

سررسید گواهی امانت براساس مدت قرارداد منعقد تعیین و در پایان قرارداد و پس از تحویل کالا یا پس از فروش وجه آن به آخرین دارنده گواهی امانت در سررسید، قرارداد مختومه می گردد.

گواهی امانت بر گه های دیجیتالی بی نامی است که قابلیت انتقال به غیر و خرید و فروش در بازار گواهی راستین دارد و آخرین شخص حقیقی یا حقوقی دارنده گواهی در سررسید، مالک کالای حقیقی موضوع قرارداد می باشد.

گواهی امانت جهت تأمین سرمایه در گردش و سایر هزینه های لازم یک بنگاه براساس تشخیص بانک مبتنی بر نیاز و برنامه فعالیت و توسعه بنگاه صادر می شود.

حسب دستورالعمل کلی بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS قیمت گواهی امانت بر اساس مکانیزم عرضه و تقاضا در بازار ثانویه قابل احصاء است. بانک با نظارت کامل بر حسن عملیات مجری تحویل قطعی کالای مورد قرارداد را نظارت نموده و در صورت عدم ایفای تعهد مجری از تعهدات قراردادی خود وفق ضوابط و مقررات و براساس وثائق و تضمینات اخذ شده اقدام به اخذ

مطالبات می‌نماید.

گواهی امانت همزمان با انعقاد قرارداد بیع سلف یا جعاله صادر گردیده و تا سررسید و تحویل کالای موضوع قرارداد یا پرداخت قیمت روز بازاری کالا معتبر می‌باشد. سررسید گواهی امانت پایان مدت قرارداد می‌باشد.

گواهی امانت قابل تمدید نیست.

در صورت عدم تحویل کالا توسط مجری در سررسید قرارداد طبق دستورالعمل مربوطه در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین و همچنین توافقات هنگام عقد قرارداد با رعایت دستورالعمل تأخیر در ایفای تعهدات عمل خواهد شد.

زیرسیستم تامین مالی امانی (BFS)

این زیرسیستم شامل بخش‌های ارتباط با مشتری، ارزیابی طرح و مجری، محاسبات و حسابداری، بازار ثانویه معاملات گواهی راستین و بخش نظارت و کنترل (امین) می‌باشد.

عملیات مجری

مجری از طریق مراجعه به پورتال اطلاع رسانی سامانه اینترنتی بازار گواهی راستین و مطالعه قوانین و مقررات حاکم بر محصولات و خدمات یانکداری مشارکت در سود و زیان راستین از نحوه استفاده از شیوه تأمین منابع زیرسیستم مشارکت مالی امانی (BFS) آگاهی یافته و در صورت نیاز با مراجعه به شعبه بانک مشارکت در سود و زیان راستین و مشاوره با کارشناس مربوطه در باجه اطلاع رسانی، نسبت به تکمیل فرم‌ها و قراردادهای مربوطه اقدام می‌نماید. در این مرحله پیش از عقد قرارداد مابین بانک و مجری، طرحنامه و مجری ارزیابی شده و در صورت احراز صلاحیت و کسب رتبه اعتباری مناسب، بانک اقدام به بستن قرارداد با وی خواهد نمود. در صورت وجود سوابق مشتری در پایگاه داده‌های بانک، مرحله احراز صلاحیت و ارزیابی اعتباری مشتری با سرعت بیشتری صورت خواهد گرفت. مجری پس از طی مراحل ارزیابی و احراز صلاحیت، طرحنامه و کلیه مدارک و مستندات مورد نیاز جهت ارزیابی طرح خود را شامل قیمت و مقدار کالای موضوع طرح‌نامه، نحوه تامین مواد اولیه، نحوه بسته‌بندی و تحویل کالا، کیفیت و ویژگی‌های مواد اولیه و کالای نهایی، استانداردهای ملی و داخلی اجباری و اختیاری مورد نیاز خریدار، نحوه کنترل و بازرسی مواد اولیه و کالای نهایی، برنامه زمانبندی تولید و تحویل

کالای نهایی، مراحل فرآیند تولید کالا و سایر موارد مربوطه به بانک تحویل می‌نماید. مدارک و اطلاعات مربوطه به‌مراه اطلاعات فرمهای تکمیل شده در باجه ورود اطلاعات به صورت موقت وارد سیستم رایانه‌ای شده و مجری به باجه صندوق هدایت می‌شود. باجه صندوق پس از دریافت وجوه مربوط به ارزیابی طرح از مجری و پس از بازیابی اطلاعات ثبت موقت، اقدام به تایید و ثبت نهایی اطلاعات می‌نماید. پس از ثبت نهایی اطلاعات و ارسال آن به مرکز کد شناسایی مشتری ایجاد می‌گردد. این کد در رسید چاپی صندوق درج گردیده و در اختیار مشتری قرار می‌گیرد. طرح‌نامه‌های پیشنهادی همراه مشخصات مشتریان آنها و سایر اطلاعات مربوطه در فایل طرح‌های پیشنهادی نگهداری شده و یک نسخه از آن به واحد ارزیابی ارسال می‌گردد.

عملیات سپرده‌گذار

سپرده‌گذار از طریق مراجعه به پورتال اطلاع رسانی سامانه اینترنتی بازار گواهی راستین یا پس از مراجعه به یکی از شعب بانک مشارکت در سود و زیان راستین و مشاوره با کارشناس مربوطه در باجه اطلاع رسانی با انواع محصولات مشارکت، با شرایط و مقررات مشارکت مالی امانی آشنا می‌شود.

پس از انتخاب طرح مورد نظر فرم‌های مربوطه جهت تکمیل در اختیار سپرده‌گذار قرار می‌گیرد و مدارک و اطلاعات لازم به‌مراه اطلاعات فرمهای تکمیل شده در باجه ورود اطلاعات به صورت موقت وارد سیستم رایانه‌ای شده و سپرده‌گذار به باجه صندوق هدایت می‌شود. باجه صندوق پس از دریافت وجه و پس از بازیابی اطلاعات ثبت موقت شده اقدام به تایید و ثبت نهایی اطلاعات می‌نماید. پس از ثبت نهایی اطلاعات و ارسال آن به مرکز کد شناسایی مشتری با توجه به نوع محصول انتخابی ایجاد می‌گردد. این کد شناسایی در رسید چاپی صندوق درج و در اختیار سپرده‌گذار قرار می‌گیرد.

رکورد مربوط به کد شناسایی مشتری و سایر اطلاعات مربوط به این رکورد منجمله شماره حساب، میزان سپرده شخص، اطلاعات شناسنامه‌ای سپرده‌گذار و... در پایگاه داده سیستم مشارکت در سود و زیان راستین و سیستم یکپارچه بانک (سیبا) به صورت همزمان ثبت و نگهداری خواهد گردید.

پس از دریافت وجه و افتتاح حساب، مشتری به باجه انعقاد قرارداد هدایت شده و پس از بازیابی اطلاعات مربوط به کد شناسایی مشتری فرمهای قرارداد و استفاده از خدمات سامانه اینترنتی بازار گواهی راستین در اختیار مشتری قرار می‌گیرد. سپرده‌گذار پس از مطالعه قرارداد اقدام به تایید و امضای آن می‌نماید. یک نسخه از قرارداد منعقد در اختیار سپرده‌گذار قرار گرفته و نسخه دیگر آن در سوابق مشتری نگهداری خواهد گردید.

پس از انعقاد قرارداد و ثبت آن، سیستم به صورت خودکار اقدام به صدور گواهی امانت با مشخصات سپرده‌گذار و بر اساس نوع محصول انتخابی مشتری می‌نماید. در صورت تمایل سپرده‌گذار به داشتن نسخه چاپی گواهی امانت، باجه صدور گواهی راستین از طریق ورود کد شناسایی سپرده‌گذار می‌تواند گواهی مربوطه را مشاهده و اقدام به صدور دستور چاپ نماید. شماره سریال اختصاصی به گواهی همراه با سایر اطلاعات مربوط به سپرده‌گذاری مشتری در گواهی چاپ شده درج می‌گردد.

در پایان دوره مشارکت باجه حسابداری / ممیزی پس از دریافت اطلاعات طرح اقدام به پرداخت منابع و سود و زیان مشارکت مشتری می‌نماید. فرمولها و روشهای محاسبه سود و زیان به صورت خودکار در نرم‌افزار باجه حسابداری / ممیزی وارد شده و نیازی به ورود مجدد اطلاعات نمی‌باشد. در صورت تمایل مشتری امکان واریز سود به صورت خودکار و از طریق معرفی حساب مشتری به بانک میسر خواهد بود. کارمزد بانک طبق مقررات مندرج در دستورالعملها و قرارداد فی ما بین کسر و به حساب بانک

منظور خواهد گردید.

ارزیابی طرح

اطلاعات و داده‌های مربوط به مشتری و طرح‌نامه از طریق ورود کد شناسایی اختصاصی در واحد ارزیابی بازاریابی شده و طرح مربوطه از جهت اقتصادی، مالی و فنی ارزیابی می‌شود. در این مرحله تاکید و توجه کارشناس بانک بیشتر بر قابلیت و توان مجری در انجام تعهدات و اجرای مفاد قرارداد خواهد بود. کلیه شرایط، مقررات و استانداردهای مندرج در قرارداد و طبق دستورالعملهای مربوطه مورد توجه قرار گرفته و میزان قابلیت اجرای طرح‌نامه بررسی و در نهایت رتبه طرح تعیین و استخراج می‌گردد. در صورت قرار گرفتن طرح در ردیف طرح‌های دارای توجه، اطلاعات و مشخصات طرح به طور کامل در بانک اطلاعاتی طرح‌های تایید شده بانک ثبت خواهد گردید. اطلاعات و مشخصات مزبور از جمله: نام و مشخصات مجری، آدرس پستی و شماره تماس، نوع، مشخصات و ویژگی‌های فیزیکی و کمی کالای مورد معامله، مدت زمان اجرای قرارداد، تاریخ عقد قرارداد، نوع و مشخصات کیفی کالا و نحوه بسته‌بندی و تحویل کالا، نام و مشخصات شرکت / اشخاص بازرس و تاییدکننده کالا، نام و مشخصات امین طرح و کارشناس ارزیابی کننده طرح، قیمت توافق شده / قیمت اسمی کالای نهایی، رتبه اعتباری و صلاحیت مجری، رتبه طرح و ... . اطلاعات فوق همراه با سایر مدارک و مستندات مربوط به مجری منجمه صورتهای مالی و ترازنامه شرکت مجری در پورتال اطلاع رسانی سامانه اینترنتی بازار گواهی راستین در اختیار بازدیدکنندگان قرار می‌گیرد. پس از تایید طرح نوع و میزان تضمینات و وثائق مورد نیاز جهت حسن اجرای طرح و پایبندی مجری به مفاد قرارداد از سوی واحد ارزیابی تعیین و از مجری اخذ خواهد گردید. ارزیاب طرح پس از تعیین میزان سرمایه در گردش مورد نیاز جهت تولید مقدار کالای

توافق شده نسبت به تهیه برنامه زمانبندی پرداخت سرمایه در گردش به مجری اقدام می‌نماید. همچنین میزان تضمینات و وثائق اخذ شده از مجری مطابق دستورالعمل مربوطه در پرونده مشتری ثبت شده و داده‌های آن در پایگاه داده‌های بانک ذخیره می‌گردد.

واحد ارزیابی اقدام به تعیین ارزش تضمینات و وثائق ارائه شده از سوی مجری نموده و باجه حسابداری / ممیزی بر اساس گزارش واحد ارزیابی اقدام به ثبت آن می‌نماید. اطلاعات مربوط به شماره انتظامی تضمینات و وثائق غیرنقدی مجری در بانک اطلاعات مشتریان سیستم مشارکت در سود و زیان راستین بر اساس کد شناسایی اختصاص یافته به مجری توسط واحد حسابداری / ممیزی ثبت می‌گردد. کد شناسایی مجری در ابتدای امر و پس از دریافت وجه مربوط به ارائه پیشنهاد به مجری اختصاص خواهد یافت و در ادامه مراحل مشارکت، مجری با همین کد، شناسایی خواهد شد.

باجه انعقاد قرارداد بر اساس نوع مشارکت و طرح مربوطه اقدام به انعقاد قرارداد با مجری نموده و در صورت نیاز مدارک و مستندات دیگری را از مشتری اخذ و پرونده مجری را تکمیل می‌نماید. یک نسخه از قرارداد منعقد در اختیار مجری قرار گرفته و نسخه دیگر آن در پرونده مجری نگهداری می‌شود. کلیه اطلاعات مربوط به قرارداد منجمله شماره انتظامی آن در بانک اطلاعات مشتریان سیستم مشارکت در سود و زیان راستین ثبت می‌گردد.

پس از انعقاد قرارداد منابع درخواستی و مصوب در قالب عقد سلف یا جعاله و بر اساس مفاد قرارداد منعقد و در زمانهای تعیین شده در اختیار مجری قرار خواهد گرفت. اطلاعات مربوطه در بانک اطلاعات سیستم و فایل اطلاعاتی مجری درج خواهد گردید. کپی رکوردهای اطلاعات مجری به انضمام کپی کلیه مدارک و مستندات موجود در پرونده مجری در اختیار امین بانک قرار می‌گیرد. کلیه مدارک

و مستندات طبق دستورالعمل مربوطه شامل بودجه‌بندی، برنامه زمان‌بندی، منابع مورد نیاز و نحوه مصرف منابع، نحوه اجرای طرح، فازبندی، نحوه کنترل کیفیت، نحوه گزارش‌دهی و چگونگی اتمام و تحویل طرح و سایر اطلاعات مورد نیاز می‌باشد. کلیه مدارک و اسناد مربوط به هزینه‌های صورت گرفته در فرآیند اجرای طرح و نامه‌های مدیریت شامل مغایرت‌های مشاهده شده در فرآیند حسابرسی طرح نیز می‌بایست در اختیار امین طرح قرار گیرد.

محاسبات و حسابداری

مجری پس از طی مراحل ارزیابی به واحد محاسبات و حسابداری هدایت شده و نسبت به معرفی وثائق و تضمینات تعیین شده اقدام می‌نماید. واحد مزبور پس از ورود کد شناسایی مجری و ارزیابی اطلاعات مربوط به طرح، هزینه‌های مربوط به ارزیابی و کارمزد طرح بعلاوه وثائق و تضمینات منقول و غیرمنقول ارائه شده از سوی مجری را ارزشیابی و از وی اخذ می‌نماید. کل مبلغ سرمایه در گردش تعیین شده جهت تولید یا خرید کالای مورد توافق از سپرده‌گذار اخذ و در حسابی مشخص تحت سرفصل از پیش تعیین شده واریز خواهد گردید. مراحل پرداخت منابع به تولیدکننده بر اساس برنامه زمانی تعیین شده توسط ارزیاب در طرح نامه و بر اساس گزارش‌های بازرس و کنترل نهایی کالا به مجری پرداخت خواهد گردید. پس از اخذ مبالغ فوق‌الشاره از طرفین قرارداد بانک اقدام به صدور گواهی امانت مربوطه به طرح مذکور نموده و گواهی مذکور در سامانه اینترنتی بازار معاملات گواهی راستین در پروفایل سپرده‌گذار ایجاد خواهد گردید. پس از ایجاد گواهی‌ها در پروفایل مشتری، امکان فروش آن در بازار گواهی راستین طبق مقررات و قوانین مترتب بر بازار میسر خواهد گردید. آخرین دارنده گواهی امانت صاحب کالای مورد معامله بوده و تحویل کالای مزبور صرفاً به فرد دارنده گواهی و پس از طی

مراحل احراز هویت و به صورت یکجا طبق دستور العمل مربوطه در محل تولید کننده، تحویل خواهد گردید. نماد امکان معامله گواهی امانت دو هفته پیش از سررسید قرارداد، در سامانه اینترنتی غیرفعال شده و دارنده گواهی دیگر امکان انتقال و یا فروش گواهی به غیر را نخواهد داشت. دارنده گواهی در طی این مدت فرصت مراجعه و دریافت کالا از مجری را خواهد داشت و در صورت مشاهده موارد غیرمنطبق با قرارداد، بر اساس دستورالعمل مربوطه یک هفته فرصت طرح شکایت و دعوی به مراجع تعیین شده در دستور العمل فوق الذکر را خواهد داشت.

آخرین دارنده گواهی امانت می تواند از بانک درخواست نماید تا مجری زیر نظر واحد امین بانک اقدام به فروش کالای موضوع گواهی نموده و سپس مبلغ آن را از طریق بانک و پس از کسر کارمزد بانک به دارنده گواهی مسترد دارد.

کنترل و نظارت

در زیرسیستم تامین مالی امانی (BFS) واحدهای نظارت و بازرسی جهت تایید مشخصات و ویژگی های مواد اولیه تدارک شده و نیز تحویل کالای نهایی ساخته شده توسط مجری به خریدار در نظر گرفته شده است. کلیه شرایط و ویژگی های کمی و کیفی مواد اولیه، نحوه بسته بندی، نحوه حمل و نقل و تحویل کالا می بایست در قرارداد مشخص شده و بازرس و ناظر تعیین شده جهت نظارت بر فرآیند تولید و تحویل کالای مزبور مسئولیت کنترل و بازرسی کالا را از مرحله تامین مواد اولیه تا مرحله تولید و تحویل کالا به دارنده گواهی امانت را به عهده دارد. در صورت نیاز به نمونه برداری و تست نمونه ها این موضوع می بایست طبق دستور العمل مربوطه بر اساس حجم و نوع کالا مورد بازرسی قرار گیرد. نتایج تست نمونه ها می بایست مطابق حدود و تالرانس های استاندارد و یا شرایط اعلام شده در قرارداد بوده و در

سوابق بازرسی و نمونه‌برداری درج خواهد گردید. در صورتی که کالای تولید شده قیمتی باشد و تست‌ها و آزمایش‌های مورد نیاز از نوع مخرب بوده و موجب از بین رفتن نمونه شود مسئولیت جبران خسارت وارده بر نمونه‌ها طبق دستورالعمل بر عهده طرفین می‌باشد. کلیه شرایط پذیرش یا رد تمام یا قسمتی از کالای تولید شده و شرایط بازرسی و نمونه‌برداری سخت‌گیرانه یا آسان در مفاد قرارداد منطبق با دستورالعمل نمونه‌برداری و تست و آزمایش اشاره گردیده که بازرس و ناظر مسئول اجرای آن می‌باشد. در پایان هر مرحله از بازرسی و نمونه‌برداری، کلیه عدم انطباق‌های مشاهده شده در مراحل تولید به انضمام سوابق مربوطه به امین طرح گزارش شده و ظرف مدت زمان تعیین شده در دستورالعمل مربوطه می‌بایست به تولیدکننده و خریدار اطلاع داده شود. بدیهی است اطلاعات و سوابق مربوط به بازرسی و نظارت بر فرآیند تولید کالا در پورتال اینترنتی بازار گواهی راستین، به منظور شفاف‌سازی و اطلاع رسانی در اختیار مشتریان سامانه مذکور قرار خواهد گرفت.

گزارش‌های نظارت بر اجرای طرح و کیفیت کار مجری می‌بایست در مقاطع زمانی از پیش تعیین شده در اختیار واحد حسابداری / ممیزی بانک قرار گیرد. بدیهی است گزارش‌های امین طرح ملاک پرداخت‌های بعدی بانک به مجری می‌باشد. کلیه توقفات احتمالی در اجرای طرح و دلایل بروز آن می‌بایست در قالب گزارش و صورتمجلس توقفات طرح توسط امین طرح تهیه شده و به تایید واحد مربوطه رسیده باشد، در غیر این صورت از سوی بانک قابل پذیرش نمی‌باشد.

در پایان طرح و طبق دستورالعمل‌ها و فرمول‌های مربوطه میزان سود و زیان طرح و کارمزد سهم بانک توسط نرم افزار واحد حسابداری / ممیزی محاسبه و سهم مجری و سپرده‌گذار تعیین و به حساب‌های مربوطه واریز خواهد گردید. در صورت وجود گزارش یا صورتمجلس توقف توسط امین، میزان تأخیر و

ضرر ناشی از تأخیر طبق دستورالعمل مربوطه تعیین و محاسبه می‌گردد. تاخیرهای ناشی از موارد فورس
ماژور نیز طبق دستورالعمل مربوطه تعیین و ارزیابی خواهد شد.

در صورت عدم رضایت مجری از گزارش‌های امین طرح، حل و فصل موضوع طبق دستورالعمل
از طریق حکمیت صورت خواهد پذیرفت.

دستور العمل تأمین مالی امانی (BFS)

تأمین مالی امانی (BFS) با استفاده از گواهی امانت انجام می‌شود. بانک در ازای دریافت حق الجعاله اقدام به ارائه خدمات مدیریت سرمایه در قالب تأمین مالی امانی به سپرده‌گذاران نموده و منابع سپرده‌گذاران را به درخواست ایشان در یکی از دو نوع اول یا دوم محصولات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین در ارتباط با تأمین مالی امانی (BFS)، سرمایه‌گذاری می‌نماید و در عوض به سپرده‌گذاران گواهی امانت تسلیم می‌نماید.

سپرده‌گذار از طریق بانک با تأمین منابع به میزان ارزش کالای موضوع طرح‌نامه اقدام به تأمین مالی معجری نموده و در سررسید مشخص در قرارداد کالا یا وجه آن را از معجری دریافت می‌نماید و مشارکت خاتمه می‌یابد.

گواهی امانت سندی است بانام یا بی‌نام مبین طلب سپرده‌گذار از معجری به میزان معینی از یک کالای مشخص که معجری موظف است در سررسید، کالا یا بهای آن را به دارنده گواهی تحویل نماید. اصل و منافع مشارکت در این نوع گواهی در انتهای قرارداد به سپرده‌گذار مسترد خواهد شد.

گواهی امانت بی‌نام بوده و قابلیت انتقال به غیر را دارد، دارنده گواهی می‌تواند در بازار ثانویه اینترنتی گواهی راستین اقدام به خرید و فروش گواهی خود نماید. قیمت گواهی‌ها برحسب مکانیزم عرضه و تقاضا در بازار ثانویه اینترنتی تعیین می‌شود و بانک در هر خرید و فروش و انتقال نیم در هزار از طرفین کارمزد نقل و انتقال دریافت می‌نماید. تسویه با آخرین مالک گواهی در انتهای قرارداد صورت

خواهد پذیرفت.

مراحل تأمین مالی امانی (BFS)

- ۱- ابتدا مجری با ارائه طرحنامه از بانک درخواست می‌نماید تا نسبت به تجهیز منابع سپرده‌گذاران برای مشارکت در فعالیت اقتصادی مجری مبنی بر تولید یا خرید یا واردات کالا اقدام نماید.
- ۲- طرحنامه در تأمین مالی امانی حاوی اطلاعات ارزش روز کالا و میزان و مدت منابع مورد نیاز مجری و ابعاد فنی، مالی و اقتصادی طرح مجری می‌باشد.
- ۳- مجری موظف است برای درخواست مشارکت طرحنامه خود را منطبق با استانداردهای لازم به بانک ارائه دهد. مستندات طرحنامه پس از تأیید و تصویب واحد ارزیابی به طرفیت مجری قابل استناد خواهد بود.
- ۴- مدارک و مستندات لازم جهت ارزیابی طرح موضوع تأمین مالی امانی بر اساس کلیت دستورالعمل مدارک و مستندات لازم جهت ارزیابی طرح در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین براساس مصادیق منطبق با طرح خواهد بود.
- ۵- مجری باید با ارائه مستندات لازم توانایی خود را در انجام طرحهای مربوطه اثبات نماید.
- ۶- احراز توانایی مجری تابع دستورالعمل احراز توانایی مجری از دستورالعملهای بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS است.
- ۷- بانک در صورت تأیید اهلیت و توانائی فنی مجری و طرح، در ابتدا طرح را ارزیابی نموده و مدت و میزان منابع درخواستی را پس از بررسی به نمایندگی از طرف سپرده‌گذار قبول می‌نماید.
- ۸- براساس دستورالعملهای مربوطه مجری مدارک و مجوزهای لازم در مورد طرح را به واحد

ارزیابی طرح ارائه می‌نماید.

- ۹- در جهت ایجاد تضمین‌های مناسب نسبت به عملکرد مجری مشارالیه ملزم است براساس طبقه‌بندی ذکر شده در دستورالعمل تضمینات، وثائق و آورده‌ها نسبت به ارائه وثایق و عند الاقتضاء تضمینات لازم اقدام نماید.
- ۱۰- تضمینات، وثایق براساس دستورالعمل تضمینات، وثایق و آورده‌ها در بانکداری مشارکت در سود و زیان خواهد بود. مجری می‌تواند بر اساس دستورالعمل تضمینات، وثایق و آورده‌ها، تضمینات و وثائق غیرنقدی خود را به عنوان تضمین‌های لازم به بانک ارائه دهد.
- ۱۱- خرید گواهی در طرح تأمین مالی امانی توسط مجری، به منزله آورده نقدی وی نمی‌باشد و خرید این گواهی‌ها در این ارتباط تعهدی برای بانک ایجاد نمی‌نماید.
- ۱۲- بانک طرحنامه مجری را پس از تأیید به سپرده‌گذاران معرفی و با فروش گواهی امانت به سپرده‌گذاران، منابع لازم را برای انجام عملیات مشارکت تجهیز و با نظارت‌های لازم تحت نظر واحد امین بانک در اختیار مجری قرار می‌دهد.
- ۱۳- بانک با اخذ منابع از سپرده‌گذاران برای آنها گواهی امانت صادر می‌نماید.
- ۱۴- مبالغ اسمی گواهی‌های امانت با توجه به نوع کالا و بسته‌بندی‌های متعارف کالا از قبل توسط بانک تعیین می‌شود.
- ۱۵- سپرده‌گذار می‌تواند گواهی خود را در بازار گواهی‌های راستین به غیر بفروشد و یا انتقال دهد.
- ۱۶- مجری مکلف می‌گردد تا در سررسید کالا یا وجه آن را در صورت درخواست سپرده‌گذار از طریق بانک به وی تحویل نماید.
- ۱۷- بانک منافع منابع سپرده‌گذار را پس از کسر کارمزد بانک به سپرده‌گذار پرداخت می‌نماید.

۱۸- بانک کالا یا اصل و منافع منابع سپرده‌گذار اعم از سود یا زیان را در انتهای قرارداد از مجری دریافت و به سپرده‌گذار پرداخت می‌نماید و مشارکت خاتمه می‌یابد.

۱۹- کلیه عملیات اجرائی طبق قرارداد و زیر نظر واحد امین اداره PLS بانک تماماً توسط مجری انجام می‌شود.

۲۰- برای کاهش ریسک و جبران خسارات احتمالی ناشی از مخاطرات مختلف فعالیت‌های مالی و همچنین ایجاد اطمینان برای طرف‌های درگیر در ارتباط با زیرسیستم تأمین مالی امانی (BFS)، حسب مورد و در صورت وجود مصداق عملیاتی با تأیید واحد ارزیابی از پوشش‌های بیمه‌ای به شرح موارد ذیل استفاده می‌شود:

أ. **بیمه گواهی:** بانک یا سپرده‌گذاران می‌توانند از شرکت بیمه درخواست کنند تا به منظور حفظ منافع سپرده‌گذاران، تمام یا بخشی از مبلغ اسمی گواهی‌های راستین را بر اساس تقاضای سپرده‌گذاران و به هزینه و به نفع و به نام سپرده‌گذاران یا دارندگان گواهی بیمه کنند. بانک و یا شرکتهای بیمه طرف قرارداد بانک می‌توانند با اعلام شرایط و عرضه بیمه مبلغ اسمی گواهی‌های راستین، نسبت به صدور بیمه نامه در پورتال بازار گواهی راستین خود اقدام و هزینه بیمه نامه را از دارنده گواهی اخذ و گواهی را به نفع و به نام دارنده گواهی بیمه کنند. بیمه کردن گواهی‌ها از سوی سپرده‌گذار اختیاری است.

ب. **بیمه قیمت بازار گواهی:** به منظور پوشش ریسک ناشی از نوسانات قیمت گواهی راستین در بازار گواهی راستین دارندگان گواهی می‌توانند نسبت به بیمه نمودن ارزش گواهی راستین خود مازاد بر قیمت اسمی به هزینه و نام و نفع خود نزد شرکتهای بیمه اقدام کنند. این بیمه اختیاری است.

ج. **بیمه مسئولیت/مهندسی:** برای جبران خسارات احتمالی ناشی از وقوع حوادث غیرمترقبه تکنیکی

و انسانی در طول مدت اجرای طرح، استفاده از بیمه‌های مسئولیت و مهندسی الزامی است. مجریان طرح‌های مشارکت در سود و زیان ملزمند تا نسبت به پوشش ضرر و زیان ناشی از این حوادث با خرید بیمه‌های مسئولیت به نام و به نفع و به هزینه خود اقدام کنند.

د. **بیمه حوادث مورد مشارکت:** مجری باید مورد مشارکت را حداقل به میزان منابع تأمین و مصرف شده از محل بانک در مقابل آتش‌سوزی، انفجار، بلایای طبیعی، حوادث و اتفاقات غیرمترقبه به هزینه طرح و به نفع و نام بانک بیمه کند. هزینه‌های این بیمه جزو هزینه‌های قابل قبول طرح خواهد بود.

ه. **بیمه وثایق:** مجری باید وثائق ارائه شده خود را در طول مدت مشارکت و حداقل به مبلغ سهم‌الشرکه بانک (که به نمایندگی از طرف سپرده‌گذار در طرح مشارکت نموده)، به هزینه مجری و به نام و به نفع بانک بیمه کند. مجری باید نسبت به تجدید بیمه‌نامه رأس انقضای سررسید بیمه‌نامه به صورتی اقدام کند که مورد رهن در طول مدت اجرای طرح از پوشش بیمه خارج نشود.

و. **بیمه حاشیه زیان:** جهت پوشش زیان احتمالی، مجری می‌تواند طرح را به میزانی که خود احتمال شکست در آن می‌دهد به نفع و نام و هزینه خود بیمه کند. این بیمه در زیرسیستم تأمین مالی امانی اجباری است در حالت اخیر در صورت بیمه نکردن زیان احتمالی، مجری خود متحمل خسارات احتمالی بوده و به قبول مسئولیت ایجاد شده اقدام می‌کند.

ز. **بیمه حاشیه سود:** جهت تضمین سود احتمالی، مجری می‌تواند طرح را به میزان سود پیش‌بینی شده به نفع و نام و هزینه خود بیمه کند. این بیمه حسب مورد اختیاری یا اجباری است.

ح. **بیمه حمل و نقل کالا:** به منظور کاهش مخاطرات حمل و نقل کالا، اطراف قرارداد بدو می‌تواند با توافق یکدیگر در مقابل پرداخت حق بیمه نزد بیمه‌گر مورد وثوق کالای موضوع طرح را در برابر

وقوع خطرهای ناشی از حمل و نقل کالا بیمه کنند. اختیاری یا اجباری بودن بیمه حمل و نقل را واحد ارزیابی اداره PLS مشخص خواهد کرد.

ط. **بیمه تاسیسات و تجهیزات تولیدی بنگاه:** برای امنیت بیشتر در حسن انجام عملیات مشارکت در سود و زیان راستین، مجری می‌تواند بنگاه تولیدی و تاسیسات و تجهیزات خود را در مقابل خطرهای آتش‌سوزی، انفجار، حوادث و بلایای طبیعی و همچنین خطرهای مورد نظر اطراف قرارداد به هزینه و به نام و نفع مجری بیمه کند. اختیاری یا اجباری بودن این بیمه را واحد ارزیابی اداره PLS مشخص خواهد کرد.

ی. **بیمه کیفیت محصول:** مجری برای ایجاد اطمینان خریدار از کیفیت کالای تولیدی خود و جلب خریداران می‌تواند محصولات تولیدی خود را با کیفیت مورد قبول خریدار و با استانداردهای متعارف، بیمه کند. موضوع این بیمه‌نامه، جبران خسارات جانی و مالی وارد به مصرف‌کنندگان کالا و اشخاص ثالث از خطرات ناشی از استفاده کالا می‌باشد که در نتیجه عدم ایمنی و وجود عیب و نقص در کالای تولید و عرضه شده ممکن است بوقوع بپیوندد. این بیمه اختیاری است.

ک. **بیمه کالای در حال ساخت:** مجری باید کالای در دست ساخت خود را حداقل به میزان ارزش اسمی مواد اولیه خریداری یا تحویل شده نزد بیمه‌گر مورد قبول بانک برای طول مدت تولید به نام و نفع بانک و به هزینه خود بیمه کند. این بیمه اجباری است.

ل. **بیمه کالای انبار:** برای امنیت بیشتر در حسن انجام عملیات مشارکت در سود و زیان راستین، مجری می‌تواند مواد و محصولات انبار یا دپو شده خود را در مقابل خطرهای آتش‌سوزی، انفجار، حوادث و بلایای طبیعی، سرقت و همچنین خطرهای مورد نظر اطراف قرارداد به هزینه و به نام و نفع مجری بیمه کند. اختیاری یا اجباری بودن این بیمه را واحد ارزیابی اداره PLS مشخص خواهد کرد.

م. **بیمه زیان محدود ساخت:** چنانچه پس از دوره ساخت بهای تقویمی یا بازاری طرح کمتر از قیمت تمام شده باشد می‌توان از بیمه «زیان محدود ساخت» برای پوشش میزان محدود و معین ضرر و زیان ناشی از کاهش قیمت‌ها که منجر به پایین آمدن ارزش طرح شده است استفاده کرد. این بیمه اختیاری است.

ن. **بیمه زیان محدود معامله:** جهت پوشش زیان احتمالی ناشی از عملیات خرید و فروش کالا یا دارایی، مجری می‌تواند طرح را به میزانی که خود احتمال شکست در آن می‌دهد به نفع و نام و هزینه خود بیمه کند. در صورت بیمه نکردن طرح مجری خود متحمل خسارات احتمالی خواهد بود.

۲۱- به منظور حسن اجرای تعهدات مجری در تأمین مالی امانی (BFS) بانک به نیابت از سپرده‌گذار وفق ماده ۱۰ قانون مدنی تضمین به میزان ارزش پیش‌بینی شده کالا در طرح‌نامه از مجری وثیقه مناسب اخذ می‌نماید.

۲۲- منابع تأمین مالی امانی یکجا یا برحسب نیاز به تدریج در اختیار مجری قرار داده خواهد شد.

۲۳- در تأمین مالی امانی درخواست مجری برای افزایش منابع قابل قبول نیست. تأمین مالی لازم برای افزایش سرمایه از طریق طرح‌نامه جدید و ورود سپرده‌گذار جدید به موضوع تأمین مالی امانی و با صدور گواهی‌های امانت جدید میسر خواهد بود.

۲۴- قراردادهای تأمین مالی امانی به شرط ارائه مدارک مستند درباره تأخیر و براساس دستورالعمل‌های بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین با تأیید واحد امین و ملاحظات دستورالعمل‌های مربوطه قابل تمدید می‌باشد.

۲۵- استانداردها و الزامات نظارت بر طرح‌های تأمین مالی امانی بر اساس دستورالعمل استانداردها و الزامات نظارت در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین می‌باشد. کلیه نظارت‌های بانک

توسط واحد امین صورت خواهد پذیرفت.

۲۶- معجری متعهد است منابع احصاء شده از سپرده گذار از طریق بانک را طبق قرارداد مشخص منبعث

از تیب قراردادهای بانک صرف و وظائف محوله بنماید.

۲۷- معجری مجاز نیست فارغ از چارچوب قرارداد منابع مالی مورد نظر را در زمینه‌های دیگر بدون نظر

بانک استفاده نماید.

۲۸- معجری موظف است تضمینات و وثائق کافی طبق دستورالعمل مربوطه را تهیه و هنگام عقد قرارداد

به بانک ارائه دهد.

۲۹- معجری موظف است کلیه عملیات مالی خود را همراه با توضیحات کافی بر اساس استانداردهای

حسابداری مورد قبول مرجع رسمی معرفی شده از طرف سازمان حسابرسی تهیه و بر اساس

دستورالعمل تدوین شده از طرف بانک در مقاطع مقرر به واحد امین بانک ارایه نماید.

۳۰- معجری موظف است همکاری لازم با واحد امین بانک یا شرکتهای نظارتی واحد امین مشخص

شده از طرف بانک داشته باشد.

۳۱- بانک می‌تواند طبق قرارداد، نظارت بر حسن انجام عملیات معجری را به شرکتهای ناظر (امین)

واگذار نماید.

۳۲- معجری در همه عملیات اجرائی خود بلافاصله واحد امین بانک را از عملیات مطلع می‌نماید و بانک

نظارت کامل و مستمر بر کلیات عملیات اجرائی و مالی طرح خواهد داشت. واحد امین از طرف

بانک موظف است که نظارت کامل بر کل جریانات مالی و اجرائی معجری را برعهده گیرد.

معجری موظف است کلیه عملیات فیزیکی و مالی خود در ارتباط تأمین مالی امانی را شخصاً به

واحد امین گزارش و در صورت تایید امین مجاز خواهد بود تا نسبت به سایر عملیات مرتبط اقدام

نماید.

۳۳- در صورت بروز هرگونه وقفه، تخلف، سلب صلاحیت مجری و یا هر اشکال دیگری، واحد امین موضوع را بررسی نموده و عنداللزوم از عملکرد مجری بازدید بعمل آورده و اقدامات مقتضی جهت حفظ مصالح و منافع سپرده گذار را معمول می‌دارد.

۳۴- با توجه به ماهیت تأمین مالی امانی، در صورت اطلاع از توقف یا ورشکستگی مجری، فوراً صورت وضعیت محل سرمایه را تهیه و ضرورت تحویل آن به بانک را متذکر و تا تسویه حساب مراتب پیگیری می‌گردد. بانک به میزان سهم الشرکه سپرده گذار پس از فروش دارائی و وثائق زیر نظر واحد امین بانک، با سپرده گذار تسویه خواهد نمود.

۳۵- مجری متعهد می‌گردد ضمن قراردادهای تأمین مالی امانی، حق فسخ قرارداد تا تسویه کامل را از خود سلب و ساقط و به بانک حق و اختیار و وکالت بلاعزل دهد و همچنین برای بعد از فوت، بانک را وصی خود قرار دهد تا بانک به تشخیص خود و در صورت اقتضاء و با مراجعه به محل مورد مشارکت و یا هر محل دیگری از اموال موضوع مشارکت بازدید و عنداللزوم اموال مزبور را توقیف و یا از محل خارج و نسبت به فروش آن و وصول ثمن و پرداخت سهم مجری و سپرده گذار اقدام نماید و همچنین است حق و اختیار برداشت از کلیه حسابهای بانکی مجری به منظور ایفای تعهدات مجری ناشی از قرارداد که توسط مجری هنگام عقد قرارداد به بانک اعطاء می‌شود.

۳۶- مبلغ ناشی از فروش کالای موضوع تأمین مالی امانی به حساب خاصی نزد بانک واریز می‌گردد و سپس بانک آن را به حساب آخرین دارنده گواهی‌های امانت منتقل خواهد کرد.

۳۷- در صورت عدم ایفای تعهدات مجری در سررسید، بانک می‌تواند از محل تضمینات و وثائق اخذ

شده اقدام به وصول مطالبات نماید.

۳۸- کارمزد بانک در مرحله بازپرداخت منابع محاسبه و از طرفین (مجری و سپرده گذار) کسر خواهد شد.

۳۹- هرگونه تاخیر در اجرای زمانبندی طرح مستلزم رعایت مفاد دستورالعملهای بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین در این ارتباط می باشد.

۴۰- مجری برای انجام قرارداد موضوع تأمین مالی امانی موظف است در همان شعبه ای که عقد مزبور منعقد می گردد اقدام به گشایش اعتبارات اسنادی در ارتباط با عملیات مالی ارزی لازم بنماید. شعبه می تواند گشایش اعتبارات اسنادی را بر عهده مجری گذاشته تا وی در هر بانک یا شعب دیگر نسبت به گشایش اعتبارات اسنادی مربوطه اقدام نماید.

۴۱- عملیات تأمین مالی امانی (BFS) تابع مقررات و دستورالعملهای کلی طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) بوده و دستورالعملهای مزبور و سایر دستورالعملهای زیرسیستم های آن نظیر تأمین مالی جعاله (JFS) و تأمین مالی مضاربه (MFS) حسب مورد و مصداقاً برای این طرح نیز نافذ است مگر صراحتاً عدول از آن قید گردد.

۴۲- دستورالعمل دریافتی های بانک بر اساس ضوابط دستورالعمل مربوطه در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین بوده و تابع مقررات بانک خواهد بود.

۴۳- مجری موظف به رعایت مفاد دستورالعمل حاکمیت شرکتی می باشد.

۴۴- مجری موظف به رعایت مفاد دستورالعمل افشای اطلاعات مجری می باشد.

۴۵- با توجه به مفاهیم مورد عمل در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS و فرآیندهای

مربوطه و همچنین ضوابط و دستورالعمل های تدوین شده جهت پیاده سازی تأمین مالی امانی BFS

و نیز وظایف تعیین شده برای بانک، سپرده‌گذار و مجری، ساختار و تشکیلات مورد نیاز همان وظایف مصرح در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS می‌باشد.

۴۶- دستورالعمل‌های تأمین مالی امانی منطبق با دستورالعمل‌های طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین بوده و بجز مواردی که فوقاً تصریح شد از دستورالعمل‌های مربوطه در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین بهره‌مند می‌گردد. این دستورالعمل‌ها تحت عناوین زیر می‌باشند:

- ا. دستورالعمل احراز توانایی مجری
- ب. دستورالعمل تضمینات، وثایق و آورده‌ها
- ج. دستورالعمل تهیه گزارش توجیه اقتصادی، فنی، مالی طرح
- د. دستورالعمل مدارک و مستندات لازم جهت ارزیابی طرح
- ه. دستورالعمل دریافتی‌های بانک
- و. دستورالعمل استانداردها و الزامات نظارت
- ز. دستورالعمل گزارش دهی مجری
- ح. دستورالعمل حسابداری و حسابرسی
- ط. دستورالعمل تغییر در زمانبندی و هزینه
- ی. دستورالعمل آثار تورم بر درآمد و هزینه و خالص بازدهی طرح
- ک. دستورالعمل قصور ناشی از تاخیر در انجام تعهدات مجری و تغییر در زمانبندی
- ل. دستورالعمل مشارکت جدید (افزایش سرمایه در حین انجام طرح)
- م. دستورالعمل تسویه حساب با مجری
- ن. دستورالعمل داوری (حکمت)

- س. دستورالعمل فورس ماژور
- ع. دستورالعمل تنظیم قراردادهای بانکداری مشارکت در سود و زیان PLS
- ف. دستورالعمل شرایط عمومی قراردادهای مشارکت در سود و زیان
- ص. دستورالعمل صلاحیت امین
- ق. دستورالعمل انصراف سپرده‌گذار و تسویه پیش از موعد
- ر. دستورالعمل تبدیل گواهی پذیره به سهام در طرحهای پایان‌ناپذیر (تولیدی)
- ش. دستورالعمل پوششهای بیمه‌ای
- ت. دستورالعمل معاملات گواهی مشارکت/پذیره
- ث. دستورالعمل صدور گواهی آتی
- خ. دستورالعمل خرید و فروش گواهی آتی
- ذ. دستورالعمل نوع وثایق و تضمینات حسن انجام کار و ایفای تعهدات براساس دستورالعمل

کلی PLS

- ض. دستورالعمل دریافتی‌های بانک
- غ. دستورالعمل بازرسی کالا
- ظ. دستورالعمل استاندارد کالا (مواد اولیه و نهایی)
- أ. دستورالعمل تحویل کالای نهایی و اختتام
- ب.ب. دستورالعمل بیمه در مشارکت مالی جعاله JFS
- ج.ج. دستورالعمل تأخیر در تأدیه و نکول از انجام تعهد در مشارکت مالی جعاله JFS
- د.د. دستورالعمل حاکمیت شرکتی

ه. دستورالعمل رفتار حرفه‌ای ارزیاب و امین

و. دستورالعمل افشای اطلاعات مجری

ز. دستورالعمل تأمین مالی امانی BFS

منابع بانکداری راستین

۱. بیژن بیدآباد، عبدالرضا هرسینی، تحلیل فقهی- اقتصادی ربا در وامهای مصرفی و سرمایه گذاری و کاستیهای فقه متداول در کشف احکام شارع. ارائه شده به همایش دوسالانه اقتصاد اسلامی، پژوهشکده اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۲. چاپ مجدد در مجله بانک و اقتصاد شماره‌های: ۱۰۶: خرداد ۱۳۸۹ صفحات: ۳۸-۴۲؛ ۱۰۸: مرداد ۱۳۸۹ صفحات: ۴۱-۳۶؛ ۱۰۹: شهریور ۱۳۸۹ صفحات: ۳۸-۳۴؛ ۱۱۱: آبان ۱۳۸۹ صفحات: ۳۸-۳۴؛ ۱۱۲: آذر ۱۳۸۹ صفحات: ۴۴-۴۲.

<http://www.bidabad.com/doc/reba-fa.pdf>

۲. بیژن بیدآباد، عبدالرضا هرسینی، شرکت سهامی بانک غیررئوی و بازبینی ماهیت رئوی و غیررئوی عملیات بانکی متداول. مجموعه مقالات سومین همایش دوسالانه اقتصاد اسلامی «نظریه اقتصاد اسلامی و عملکرد اقتصاد ایران»، ۳-۴ دی ۱۳۸۲، پژوهشکده اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، صفحات ۲۲۴-۱۹۳، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/sherkat-sahami-bank.pdf>

<http://www.bidabad.com/doc/sherkatbank.ppt>

۳. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، فناوری اطلاعات و ارتباطات در تحقق سازوکار مشارکت در سود و زیان (PLS) (بانکداری اسلامی). فصلنامه علمی- پژوهشی اقتصاد و تجارت نوین، سال اول، شماره سوم، زمستان ۱۳۸۴، صفحات ۳۷-۱.

<http://prd.moc.gov.ir/jnec/farsi/3rd/Article2.pdf>

http://www.bidabad.com/doc/PLs_it-fa.pdf

۴. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، کارائی نسبی مدیریت دارائی و بدهی (ALM) در بانکداری اسلامی. فصلنامه علمی- پژوهشی اقتصاد و تجارت نوین، سال سوم، شماره دوازدهم، بهار ۱۳۸۷، صفحات ۱۰۹-۱۲۸.

<http://www.bidabad.com/doc/alm-farsi.pdf>

۵. بیژن بیدآباد، ژینا آقاییگی، مهستی نعیمی، آذرنگ امیراستوار، سعید صالحیان، سعید نفیسی زیده سرایی، علیرضا مهدیزاده چلهبری، بیژن حسینپور، سعید شیخانی، محمود الهیاری فرد، محمد صفاییپور، نادیا خلیلی ولائی. (کتاب) طرح تفصیلی بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، اداره تحقیقات و برنامه‌ریزی، بانک ملی ایران، ۱۳۸۷.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-pls.pdf>

۶. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، سازوکار عملیاتی بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، معرفی ابزارهای مالی گواهی مشارکت و گواهی پذیره با کارائی بین‌المللی. ارائه شده به دومین همایش خدمات بانکی و صادرات، ۲۷ مهر ۱۳۸۷، بانک توسعه صادرات ایران، تهران، ایران.

<http://www.bidabad.com/doc/PLS-Banking.pdf>

<http://bidabad.com/doc/PLS-Banking-Export-Deveopment-Bank-2.ppt>

۷. بیژن بیدآباد، محمد صفائی پور، چارچوب بازار الکترونیکی معاملات گواهی مشارکت/پذیره در قالب طرح مشارکت در سود و زیان راستین (PLS). پنجمین همایش تجارت الکترونیکی، ۳-۴ آذر ۱۳۸۷، وزارت بازرگانی، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/charchoobe-bazare-electronic-pls.pdf>

<http://www.ecommerce.gov.ir/EArchive/EArchiveF/Item.asp?ParentID=43&ItemID=182>

۸. بیژن بیدآباد، بانکداری بدون ربا در برابر بحران‌های اقتصادی. مجله بانک و اقتصاد، آذر ۱۳۸۸، شماره ۱۰۳، صفحات ۲۷-۲۲.

۹. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، حسابداری مشارکت در سود و زیان (PLS).

<http://www.bidabad.com/doc/PLS-accounting-fa.pdf>

۱۰. بیژن بیدآباد، تثبیت ادوار تجاری با بانکداری مشارکت در سود و زیان و اقتصاد اخلاق. مجموعه مقالات همایش بررسی ابعاد و تحول روش‌های تأمین مالی در کشور با تأکید بر نقش بانک، بیمه و بازار سرمایه، دانشگاه پیام نور، ۲۸ تیر ۱۳۹۰، تهران، ایران.

<http://www.bidabad.com/doc/pls-business-cycles.pdf>

<http://www.bidabad.com/doc/pls-business-cycles.ppt>

۱۱. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، تأمین مالی غیررئوی مبتنی بر فناوری اطلاعات. مجموعه مقالات سومین کنفرانس بین‌المللی توسعه نظام تأمین مالی در ایران. ۳۰ بهمن لغایت ۱ اسفند ۱۳۸۹، گروه مدیریت مالی و سرمایه‌گذاری مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه صنعتی شریف، صفحات ۸۹-۶۹.

<http://www.bidabad.com/doc/non-usury-finance-it-fa.pdf>

۱۲. بیژن بیدآباد، ژینا آقاییگی، آذرنگ امیراستوار، ابوالفضل هزاوه، علیرضا شفیعی، سعید نفیسی زبده سرائی، علیرضا مهدی‌زاده، علی حیات‌داودی، بیژن حسین‌پور، سید علی حسینی، اکبر شالی، محمد کاشفی، محمود الهیاری فرد، محمد صفایی‌پور، علی کوثری، باقر عین‌اله زاده، مهستی نعیمی، نادیا خلیلی ولائی، شاکری. (کتاب) طرح تفصیلی مشارکت مالی مضاربه (MFS)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-mfs.pdf>

۱۳. بیژن بیدآباد، آذرنگ امیراستوار، ابوالفضل هزاوه، علیرضا شفیعی، سعید نفیسی زبده سرائی، علیرضا مهدی‌زاده، علی حیات‌داودی، بیژن حسین‌پور، سید علی حسینی، اکبر شالی، محمد کاشفی، محمود الهیاری فرد، محمد صفایی‌پور، علی کوثری، باقر عین‌اله زاده، مجید ناصری، مهستی نعیمی، نادیا خلیلی ولائی، شاکری. (کتاب) طرح تفصیلی مشارکت مالی جعاله (JFS)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-jfs.pdf>

۱۴. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، اوراق قرضه غیرربوبی (ریالی و ارزی) و ابزارهای پولی بانکداری مرکزی بدون ربا، مجموعه مقالات سومین کنفرانس بین‌المللی توسعه نظام تأمین مالی در ایران. ۳۰ بهمن لغایت ۱ اسفند ۱۳۸۹، گروه مدیریت مالی و سرمایه‌گذاری مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه صنعتی شریف، صفحات ۵۴۰-۵۱۷.

<http://www.bidabad.com/doc/Islamic-banking-bond-fa.pdf>

۱۵. بیژن بیدآباد، امیر عباس سیاهپوش، مهتاب میرزایی قاضی، سمیه الجبوری، زینب غلامی، امیر شریفی، امیر شمس، شهرام اکبرزاده. (کتاب) طرح تفصیلی گواهی قرض الحسنه پس‌انداز، بانک قرض الحسنه مهر ایران، ۱۳۸۹.

<http://bidabad.com/doc/gavahi-qarz-tarh-bi-vam.pdf>

<http://bidabad.com/doc/gavahi-qarz-tarh.ppt>

۱۶. بیژن بیدآباد، نگاهی بر بانکداری مشارکت در سود و زیان (PLS) و زیرسیستم‌های مشارکت مالی مضاربه (MFS) و مشارکت مالی جعاله (JFS). مجله بانک و اقتصاد، مرداد ۱۳۹۰، شماره ۱۱۴،

<http://www.bidabad.com/doc/negahi-bar-pls-mfs-jfs.pdf>

۱۷. بیژن بیدآباد، بررسی فقهی و حقوقی اوراق قرضه بدون ربا، مجموعه مقالات همایش ملی بانکداری اسلامی در تأمین مالی (با تأکید بر بانکداری اسلامی)، ۲۲ آذر ۱۳۹۰، بانک قرض الحسنه مهر ایران و دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/legal-analysis-of-non-usury-bonds.pdf>

<http://bidabad.com/doc/legal-analysis-of-non-usury-bonds.ppt>

۱۸. بیژن بیدآباد، گواهی قرض الحسنه پس انداز (SQC)، مجموعه مقالات همایش ملی بانکداری اسلامی در تأمین مالی (با تأکید بر بانکداری اسلامی)، ۲۲ آذر ۱۳۹۰، بانک قرض الحسنه مهر ایران و دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/gavahi-qarzulhasana-pasandaz.pdf>

<http://bidabad.com/doc/gavahi-qarz-paper.ppt>

۱۹. بیژن بیدآباد، جلوگیری از نوسانات و بحرانهای اقتصادی ادواری با ابزار نوین مالی و اصلاح ساختار بانکی، ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/bohran-va-abzare-mali.pdf>

۲۰. بیژن بیدآباد، مسعود صفرزاده نساجی، ژینا آقاییگی، سازمان و تشکیلات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) در بانک ملی ایران، ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/PLS-organization.pdf>

۲۱. بیژن بیدآباد، مشارکت مالی مضاربه (MFS)، ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/mfs-paper-fa.pdf>

۲۲. بیژن بیدآباد، مشارکت مالی جعاله (JFS)، ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/jfs-paper-fa.pdf>

۲۳. بیژن بیدآباد، راهبرد تحول ساختار بانکی، ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/rahborde-tahavole-bank.pdf>

۲۴. بیژن بیدآباد، اوراق خزانه بدون ربا (ریالی و ارزی)، ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/interest-free-t-bond-fa.pdf>

۲۵. بیژن بیدآباد، بازاریابی تأمین مالی مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، اداره تحقیقات و

برنامه‌ریزی بانک ملی ایران، ۱۳۹۰، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/pls-marketing.pdf>

۲۶. بیژن بیدآباد، امیرعباس سیاهپوش، مهتاب میرزایی قاضی، سمیه الجبوری، زینب غلامی، امیر شریفی،

امیر شمس، شهرام اکبرزاده. (کتاب) طرح تفصیلی گواهی قرض الحسنه پس‌انداز با گواهی امتیاز

حق وام، بانک قرض الحسنه مهر ایران، ۱۳۹۰.

<http://bidabad.com/doc/gavahi-qarz-tarh-ba-vam.pdf>

۲۷. بیژن بیدآباد، (کتاب) طرح تفصیلی مشارکت مالی مقاسطه (IFS)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در

سود و زیان راستین (PLS). اداره تحقیقات و برنامه‌ریزی، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-ifs.pdf>

۲۸. بیژن بیدآباد، (کتاب) طرح تفصیلی مشارکت مالی اجاره (RFS)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در

سود و زیان راستین (PLS). اداره تحقیقات و برنامه‌ریزی، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-rfs.pdf>

۲۹. بیژن بیدآباد، مشارکت مالی مقاسطه (IFS)، ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/ifs-paper-fa.pdf>

۳۰. بیژن بیدآباد، زیرسیستم‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در بانکداری راستین، مجموعه

مقالات همایش ملی خدمات الکترونیکی تحولی نوین در توسعه پایدار، ۳۰-۲۹ آبان ۱۳۹۰. دانشگاه

الزهر، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/Rastin-Bank-IT.pdf>

<http://www.bidabad.com/doc/Rastin-Bank-IT.ppt>

۳۱. بیژن بیدآباد، امنیت تعاملات بانکی مبتنی بر فناوری اطلاعات در بانکداری راستین، مجله بانک و

اقتصاد شماره: ۱۱۶: آذر ۱۳۹۰ صفحات: ۴۰-۳۷.

<http://www.bidabad.com/doc/amniyat-taamol-at-banki.pdf>

۳۲. بیژن بیدآباد، روح‌الله محمدی، تکافل اجتماعی راستین و بانکداری قرض الحسنه، ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/takaf-ul-qarzulhasane.pdf>

۳۳. بیژن بیدآباد، تأمین مالی اجاره (RFS)، ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/rfs-paper-fa.pdf>

۳۴. بیژن بیدآباد، شفافیت مالی، حکمرانی و افشای اطلاعات بانکی در بانکداری راستین و پیشنهاد

مقررات لازم برای ارتقاء آن، مجله بانک و اقتصاد شماره: ۱۱۷، اسفند ۱۳۹۰ صفحات: ۳۴-۲۴.

<http://www.bidabad.com/doc/shafafiyat.pdf>

۳۵. بیژن بیدآباد، محمد صفائی پور، اجزای سیستم یکپارچه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین، نگرش مدیریت عملیات و فرآیندها. مجموعه مقالات اولین همایش بین‌المللی بانکداری الکترونیک و نظام‌های پرداخت، ۳۰ بهمن-۱ اسفند ۱۳۹۰، پژوهشکده پولی و بانکی، بانک مرکزی ایران، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/ajza-system-rastin.pdf>

<http://www.bidabad.com/doc/ajza-system-rastin.ppt>

۳۶. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، پروتکل برداشت بین بانکی (IWP) در بانکداری راستین. ارائه شده در چهارمین کنفرانس فناوری اطلاعات و دانش (IKT2012) دانشگاه صنعتی نوشیروانی بابل، ۲-۴ خرداد ۱۳۹۱، بابل، ایران.

<http://www.bidabad.com/doc/iwp-paper-fa.pdf>

۳۷. بیژن بیدآباد. (کتاب) طرح تفصیلی تکافل اجتماعی راستین (RST)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۹۱.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-rst.pdf>

۳۸. بیژن بیدآباد. (کتاب) طرح تفصیلی تأمین مالی امانی (BFS)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۹۱.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-bfs.pdf>

۳۹. بیژن بیدآباد. تبدیل دارائی به اوراق بهادار (MSS) در بانکداری راستین.

<http://www.bidabad.com/doc/mms-paper-fa.pdf>

۴۰. بیژن بیدآباد، آذرنگ امیراستوار، سعید عبداللهی، محمود الهیاری فرد، اسکندر پردل، مریم حیدری، علیرضا شفیعی، محمدعلی پوربهرروز، (کتاب) پیشنویس لایحه قانونی بانکداری راستین، بیژن بیدآباد، بانک ملی ایران، ۱۳۹۱.

۴۱. بیژن بیدآباد، آذرنگ امیراستوار، سعید عبداللهی، محمود الهیاری فرد، اسکندر پردل، مریم حیدری، علیرضا شفیعی، محمدعلی پوربهرروز، (کتاب) پیشنویس آئین نامه اجرائی بانکداری راستین، بانک ملی ایران، ۱۳۹۱.

42. Bidabad, Bijan, Economic-juristic analysis of usury in consumption and investment loans and contemporary jurisprudence shortages in exploring legislator commandments. Proceeding of the 2nd International Islamic Banking Conference. Monash University of Malaysia. 9-10 September 2004. Reprinted in: National Interest, Journal of the Center for Strategic Research, Vol. 2, No. 1, winter 2006, pp. 72-90. Tehran, Iran.

<http://www.bidabad.com/doc/reba-en.pdf>

43. Bidabad, Bijan, Non-Usury Bank Corporation (NUBankCo), The Solution to Islamic banking, Proceeding of the 3rd International Islamic Banking and Finance Conference, Monash University, KL, Malaysia, 16-17 November, 2005.

<http://www.bidabad.com/doc/NUBankCo-en.pdf>

44. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. IT role in fulfillment of Profit & Loss Sharing (PLS) mechanism. Proceeding of the 3rd International Islamic Banking and Finance Conference, Monash University, KL, Malaysia, 16-17 November, 2005.

<http://www.bidabad.com/doc/english-pls-5.pdf>

45. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. Implementing IT to Fulfill Profit & Loss Sharing Mechanism. With co-authorship of M. Allahyarifard. Islamic Finance News (IFN), Vol. 3, Issue 3, 6, February 2006, pp. 11-15.

<http://www.bidabad.com/doc/summery-pls-it-1.pdf>

46. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. Assets and Liabilities Management in Islamic Banking. Paper presentet at the 3rd International Conference on Islamic Banking and Finance. Bidakara, Jakarta, Indonesia, 23 -26 February, 2010. Proceeding of the Conference: Risk Management, Regulation and Supervision, pp. 396-413.

<http://www.bidabad.com/doc/alm-english.pdf>

47. Bidabad, Bijan. Non-Usury Banking Fits to Obama's Change Strategy, the Solution to Revive the Economy.

<http://bidabad.com/doc/PLS-paper-en-5.pdf>

48. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. The Executive Mechanism of Profit and Loss Sharing (PLS) Banking Mechanism of Profit and Loss Sharing (PLS) Banking.

<http://www.bidabad.com/doc/PLS-banking-Executive-Mechanism.pdf>

49. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. IT Based Usury Free Financial Innovations. Proceeding of ECDC 2010, 5th International Conference on e-Commerce in Developing Countries: with focus on e-Banking & e-Insurance. ECDC 2010, 15-16 September 2010.

<http://www.bidabad.com/doc/non-usury-finance-it-en.pdf>

50. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. Usury-Free Bonds and Islamic Central Banking Monetary Instruments. 2010.

<http://www.bidabad.com/doc/Islamic-banking-bond-en.pdf>

51. Bidabad, Bijan, Stabilizing Business Cycles by PLS Banking and Ethic Economics. 2010.
<http://www.bidabad.com/doc/pls-business-cycles-en.pdf>
52. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. Accounting Procedures for Profit and Loss Sharing (PLS) Banking. 2010.
<http://www.bidabad.com/doc/PLS-accounting-en.pdf>
53. Bidabad, Bijan, Abul Hassan, Ben Ali Mohamed Sami, Mahmoud Allahyarifard. Interest-Free Bonds and Central Banking Monetary Instruments. International Journal of Economics and Finance. Vol. 3, no. 3, August 2011, pp.234-241.
<http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ijef/article/download/11665/8300>
54. Bidabad, Bijan, Fluctuations and Business Cycles Prevention by New Financial Instruments and Banking Structure Reform. 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/Fluctuations-and-Cycles.pdf>
55. Bidabad, Bijan, Mudarebah Financial Sharing (MFS). 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/mfs-paper-en.pdf>
56. Bidabad, Bijan, Joaleh Finance Sharing (JFS), 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/jfs-paper-en.pdf>
57. Bidabad, Bijan, Interest-Free Treasury Bonds (IFTB), 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/interest-free-t-bond-en.pdf>
58. Bidabad, Bijan, Interest-Free Treasury Bonds (IFTB), Islamic Finance and Legal Clarifications, 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/interest-free-t-bond-feqhi-en.pdf>
59. Bidabad, Bijan, Abul Hassan, Ben Ali Mohamed Sami, Mahmoud Allahyarifard.

Interest-Free Bonds Financial Innovation, A Monetary Instrument for Economy at Crisis. Journal of Economic Cooperation and Development (JECD). 32, 1, 2011, 55-70.

60. Bidabad, Bijan, Deposits and Loans Interest Rates Lag Structure and Business Cycles (Case Study of United States). 2011.

<http://www.bidabad.com/doc/Interest-Rates-Lags-and-Cycles.pdf>

61. Bidabad, Bijan, Installment Financial Sharing (IFS), 2011.

<http://www.bidabad.com/doc/ifs-paper-en.pdf>

62. Bidabad, Bijan, Abul Hassan, Does Interest Rate Form Business Cycle, 2011.

<http://bidabad.com/doc/interest-rate-cycle.pdf>

63. Bidabad, Bijan, Rent Financial Sharing (RFS), 2012.

<http://www.bidabad.com/doc/rfs-paper-en.pdf>

64. Bidabad, Bijan, Rastin Social Takaful (RST), 2012.

<http://www.bidabad.com/doc/rst-paper-en.pdf>

65. Bidabad, Bijan, Mortgage Securitization System (MSS) in Rastin Banking, 2012.

<http://www.bidabad.com/doc/mss-paper-en.pdf>